

19 වැනි සියවසේ බ්‍රිතාන්‍යයන් යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ ග්‍රාම පාලනය

මාලනී ඇදගම.

පසුබිම:

වසර දෙදහස් පන්සියයක් තරම් දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ වර්ධනය වූ ග්‍රාම පාලන ක්‍රමයක් ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික උරුමයක් බවට පත්වී ඇත. මෑත කාලයේදී 'ගම්පහාව' නමින් හඳුන්වනු ලැබූ එම ග්‍රාම පාලන ආයතනයේ ආරම්භය සහ කාර්යභාරය යනාදිය පිළිබඳව පුළුල් අධ්‍යයනයක් මෙතෙක් සිදුකොට නැත. එවැනි අධ්‍යයනයක් කිරීමට ඉවහල් කොට ගතහැකි මූලාශ්‍ර ඇත්තේද ස්වල්පයකි. කෙසේ වුවද ක්‍රි. පූ. 4 වැනි සියවස තරම් අතීත කාලයේ පටන් එය අඛණ්ඩව ක්‍රියාත්මක වූ බව නිගමනය කළහැකි සාධක ඉතිහාසයේ විවිධ අවධි වලදී අපට හමුවේ. පෙල්ලිපි සහ මහාවංශය, පූජාවලිය වැනි සාහිත්‍යමය මූලාශ්‍රවල පැරණි යුගයේ ගම්පහාව පිළිබඳව තොරතුරු අඩංගු වී ඇති අතර රොබට් නොක්ස්, ජෝන් ඩොයිලි සහ විලියම් කෝල්බ්‍රෑක් වැනි ලේඛකයන්ගේ කෘතිවල විශේෂයෙන් උඩරට රාජ්‍යයේ සහ බ්‍රිතාන්‍යයන් යටතේ ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වූ ගම්පහා පිළිබඳ තොරතුරු සැහෙන ප්‍රමාණයක් ඇතුළත් වී ඇත. එමෙන්ම විවිධ ආණ්ඩුකාරවරුන් සහ නිලධාරීන් විසින් සකස් කරන ලද වාර්තා පාලන වාර්තා ආදී විවිධ මූලාශ්‍රය වලද 19 වැනි සියවසේ ගම්පහා පිළිබඳවත් ඒවායේ කාර්යභාරය පිළිබඳවත් තොරතුරු ඇතුළත් කොට ඇත. එකී මූලාශ්‍ර පදනම් කොට ගෙන ගම්පහා පිළිබඳ කිසියම් අධ්‍යයනයක් කිරීමට ප්‍රයත්න දරා ඇති අය අතර සෙනරත් පරණවිතාන, ආර්. කේ. ඩබ්. ගුණසේකර මුදලිඳු ඒ දිසානායක, විජය සමරවීර, ඩබ්. ඇම්. ඩී. අන්ද්‍රාදි වැනි උගතුන් වැදගත් තැනක් ගනු ලැබේ. පැරණි අවධියේ ගම්පහාව ගැන අධ්‍යයනය කළ පරණවිතාන, කොච්චිටන් වැනි උගතුන් එම ආයතනය මගින් ඉටුකළ පරිපාලන මෙන්ම අධිකරණ කාර්යභාරය කෙරෙහි අවධානය යොමු කොට ඇත. එහෙත් බ්‍රිතාන්‍යයන් ලංකාවේ පාලන බලය ලබාගත් අවධිය වන විට ගම්පහා ව මගින් ඉටුකළ කායභාරය කැපී පෙනුන බැවින් එම අවධියේ ගම්පහාව පිළිබඳ අධ්‍යයනය කළ උගතුන්ද එය හඳුන්වා ඇත්තේ මූලික වශයෙන් අධිකරණ සංස්ථාවක් වශයෙනි. කෙසේ වුවද,

‘මෙම කමිටු පරිපාලන මෙන්ම අධිකරණ කාර්ය භාරයක්ද ඉටුකරන ලදී. එහෙත් එහි පරිපාලන කටයුතු වාරිමාර්ග නඩත්තුවට අදාලව විවිධ ගොවීන් විසින් ඉටුකළ යුතු සම්ප්‍රදායානුකූල සේවාවන් නිසි පරිදි සපුරාලීම ගැන සොයා බැලීම වැනි ගැමියන්ගේ එදිනෙදා ජන ජීවිතයට වැදගත් වූ කාර්යයන් ස්වල්පයකට සීමා වූ අතර ගම්සභාවේ ප්‍රධාන කාර්යභාරය වූයේ නඩුහඬ ආරවුල් විසඳීමයි. එහෙත් වාරිමාර්ග කටයුතු ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමේ අවශ්‍යතාවය උද්ගතවීමත් සමඟ ඒ කාර්යය සපුරාලීම කෙරෙහි අණවූවේ අවධානය යොමු වෙද්දී ග්‍රාමපාලනය සම්බන්ධයෙන් ගම්සභාවේ වැදගත්කම ඉස්මතුවන්නට විය.’¹

යනුවෙන් ආර්. කේ. ඩබ්. ගුණසේකර මහතා පැහැදිලි කොට ඇත්තේ 19 වැනි සියවස වන විට ග්‍රාමපාලන ආයතනයක් වශයෙන් පැරණි ගම්සභාව යළි ප්‍රතිස්ථාපිත කොට නව පනක් ලබාදීමේ අවශ්‍යතාව උද්ගත වී තිබූ බවයි. එම අවශ්‍යතාවය හඳුනාගෙන 19 වැනි සියවසේ දී බ්‍රිතාන්‍යයන් විසින් ග්‍රාම පාලන ආයතනයක් වශයෙන් ගම්සභාව ප්‍රතිස්ථාපනය කොට වැඩි දියුණු කළ අන්දම පිළිබඳව විග්‍රහයක් කිරීම මෙම අධ්‍යයනයේ අරමුණ වේ.

බ්‍රිතාන්‍යයන් යටතේ ග්‍රාමපාලනය:

1796 දී ලංකාවේ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ බ්‍රිතාන්‍යයන් යටතට පත් වූ නමුත් උඩරට රාජ්‍ය තවදුරටත් ස්වාධීනව පැවතුණි. 1802 දී ක්‍රීටයේ යටත් විජිතයක් බවට පත් කළ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ වලට හඳුන්වාදෙන ලද ආණ්ඩු ක්‍රමය යටතේ ව්‍යවස්ථාදායක, විධායක අධිකරණ ආදී සියළු බලතල ආණ්ඩුකාරයා වෙත පැවරුණි. ඔහු යටත් විජිතයේ පාලන කටයුතු සම්බන්ධයෙන් වගකිව යුතු වූයේ එංගලන්තයේ සිටි යටත් විජිතභාර රාජ්‍ය ලේකම්ටත් ඔහු මගින් බ්‍රිතාන්‍ය පාර්ලිමේන්තුවටත් පමණි. ආණ්ඩුකාරයාට උපදෙස් දීමට රාජ්‍ය නිලධාරීන්ගෙන් සමන්විත මණ්ඩලයක් තිබුණ නමුත් එමගින් සැපයෙන උපදෙස් පිළිගැනීමට ආණ්ඩුකාරයා ප්‍රධාන කොට ගත් මෙම පාලන ක්‍රමය ක්‍රියත්මක කිරීම සඳහා මධ්‍යම ආණ්ඩු ක්‍ෂේත්‍රයෙහි විවිධ කටයුතු භාරව දෙපාර්තමේන්තු කීපයක් ආරම්භ කරනු ලැබීය. අණුකාරයා යටතේ ක්‍රියාකළ යටත් විජිත ලේකම් විසින් එකී දෙපාර්තමේන්තු මෙහෙයවීය. ප්‍රත්‍යන්ත ප්‍රදේශ පාලනය කිරීම සඳහා ආණ්ඩුවේ ඒජන්තවරු හෙවත් කලෙක්ටර්වරු පත්කර සිටි අතර ඔවුහුද සෘජුවම ආණ්ඩුකාරයා සහ යටත් විජිත ලේකම් ගේ උපදෙස් පරිදි ක්‍රියා කළහ. ඒජන්තවරු (කලෙක්ටර්) කවීවේරිය මධ්‍යස්ථාන කොට සිය බල ප්‍රදේශය පාලනය කිරීමේදී ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ සිටි දේශීය නිලධාරීන්ගේ සහය ලබාගත්හ. දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානීන් සහ ඒජන්තවරුන් වැනි

ප්‍රධාන පෙළේ විධායක තනතුරු සඳහා පුද්ගලයන් බඳවා ගැනීම පිණිස සිවිල් සේවාවක් ආරම්භ කරනු ලැබීය. 1798 දී තෝන් ආණ්ඩුකාරයා ලංකාවට පැමිණි අවස්ථාවේ ඔහු සමඟ සිවිල් සේවකයන් 8 දෙනෙකු පැමිණි අතර 1801 දී තවත් 24 දෙනෙක් පැමිණියහ. සමස්ත දිවයිනේ දේශපාලන, සමාජ, ආර්ථික ආදී සියළු ක්ෂේත්‍රවල අතිශය වැදගත් සන්ධිස්ථානයක් සලකුණු කළ 1833 කෝල්බෲක් ප්‍රතිසංස්කරණ ආරම්භ කරන තෙක් මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල ක්‍රියාත්මක වූ එම පාලන ක්‍රමය තුළ පලාත් පාලන ආයතන කිසිවක් නොවීය. ඒකාධිපති බලතල සහිත ආණ්ඩුකාරයා වෙත සියලු බලතල සංකේන්ද්‍රගත වී තිබූ අතර මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ දෙපාර්තමේන්තු සහ කවිවේරිය ඔස්සේ සිවිල් සේවකයන් සහ දේශීය මූලාදැනින් මගින් එම බලතල ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබීය. කෝරළ, පත්තු, ගම් ආදී වූ ප්‍රදේශීය පරිපාලන ඒකක නොවෙනස්ව පවත්වා ගෙන ගිය අතර ඒවා භාරව පත්කල දේශීය මූලාදැනීහු මධ්‍යම ආණ්ඩුව සහ ගැමි ජනතාව අතර සම්බන්ධතා පැවත්වූ පුරුක ලෙස ක්‍රියාත්මක වූහ. ඒ හැර සාමාන්‍ය ජනතාවට පරිපාලන කටයුතු වලට සම්බන්ධවීමේ කිසිදු අවස්ථාවක් නොවීය.

දේශීය ස්වාධීන රාජ්‍යයක් වූ උඩරට පැවති තත්ත්වය මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල පැවති තත්ත්වයට වඩා මුළුමනින්ම පාහේ වෙනස්විය. කෙසේ වුවද එම රාජ්‍යයේද ක්‍රම ක්‍රමයෙන් රජු කේන්ද්‍රකොට ගත් මධ්‍යම ආණ්ඩුව වෙත බලතල ඒකරාශී වෙමින් පැවතිනි. එසේ වුවද ග්‍රාමීය පාලන ආයතනයක් වශයෙන් ගම්සභාව ක්‍රියාත්මක විය. 10 වැනි සියවසේ පමණ සිට එම ආයතනයේ කාර්යභාරයන් අතර අධිකරණ කටයුතු වලට ප්‍රමුඛස්ථානය හිමිවූ බැවින් 17 වැනි සියවස වනවිට උඩරට රාජ්‍යය තුළ ගම්සභාව ක්‍රියාත්මක වූයේ ගම්බද උසාවියක් වශයෙනි. පැමිණිලි විනිශ්චය කොට යුක්තිය ඉටුකිරීම සඳහා ගම්සභාව නමින් හැඳින්වූ උසාවි ක්‍රමයක් තිබූ බව රොබට් නොක්ස් සඳහන් කොට ඇත.² මහනුවර සමයේදී ගම්සභාව සැදුම් ලද්දේ ගමේ සැලකිය යුතු තලතුනා පුද්ගලයන්ගෙන් බවත් ඔවුන් අම්බලමක හෝ තුරුසෙවනක හෝ වෙනත් පහසු ස්ථානයක රැස්වූ බවත් ජෝන් ඩොයිලි දක්වා ඇත.³ සොරකම්, අඩදබර කෝලහල හා ණය ගනුදෙනු ආදිය සම්බන්ධ නඩු විසඳන ලද්දේ ගම්සභාව විසින් බව කියන රැල්ෆ් පීරිස්ගේ විස්තරය අනුව අසල්වැසි තලස්තැනි පුද්ගලයන්ගෙන් සැදුම්ලත් මෙම සභාව ක්‍රියා කළේ දඩුවම් නියම කරන අධිකරණයක් වශයෙන් නොව නිලධාරීන් මැදිහත් වූ විට නිරායාසයෙන්ම පැන නගින ප්‍රමාදය සහ වියදම මහහරවා පිළිගත් නීති සම්ප්‍රදායන් අනුව ඒ ඒ පක්ෂ වලට අවවාද අනුශාසනා කර අවුල් වියවුල් සමථයකට පත්කරන සාමදාන විනිශ්චය මණ්ඩලයක් හැටියට බවත් ගම්සභාවල වැඩ කටයුතු, නඩු විධාන පිළිබඳ දැඩි රීති වලින් හෝ සංකීර්ණ නීති පිළිවෙත් වලින් හෝ ආකූල නොවූ බවත් එය අවවාද කිරීම, සමථනය හා ප්‍රායෝගික නුවණ යන ගතිලක්ෂණ වලින් යුක්ත වූ බවත් ⁴ පැහැදිලිය.

උඩරට රාජ්‍යය තුළ රජු සහ රදල ප්‍රධානීන් අතර කලක් තිස්සේ වර්ධනය වූ මතභේද හේතුකොට එම රාජ්‍යයේ ස්ථාවරත්වයේ පදනම වූ රාජපාක්ෂිකභාවය පළුදු වෙමින් පැවතුනි. එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් සියවස් දෙකක් පමණ තිස්සේ මහත් දුෂ්කරතා මධ්‍යයයේ විදේශීය ග්‍රහනයට ගොදුරු නොවී ස්වාධීනත්වය ආරක්ෂා කරගෙන සිටි උඩරට රාජ්‍යය රදල ප්‍රභූවරුන් විසින් 1815 දී බ්‍රිතාන්‍යයන්ට පවරා දෙනු ලැබීය. එකල බ්‍රිතාන්‍ය අධිරාජ්‍යයට අයත්ව තිබූ විවිධ යටත් විජිත වර්ග කොට තිබුනි. ඒ අනුව උඩරට රාජ්‍ය 'පවරා දෙන ලද' (ceded) යටත් විජිත ගනයට අයත් විය. 1815 මාර්තු මස දෙවැනි දින අත්සන් කරන ලද ඓතිහාසික උඩරට ගිවිසුම එකී පවරාදුන් ගනයට අයත් යටත් විජිත සම්බන්ධයෙන් බ්‍රිතාන්‍ය අනුගමනය කළ අධිකරණ ප්‍රතිපත්තියේ මූලික ලක්ෂණ අනුව සකස් වූවකි. පවරා දුන් යටත් විජිතයේ බලපැවැත්වෙන සිරිත් විරිත් සහ ආයතන අඛණ්ඩව ක්‍රියාත්මක කිරීම එම ගනයට අයත් යටත් විජිත සම්බන්ධයෙන් අනුගමනය කළ ප්‍රතිපත්තියේ ප්‍රධාන ලක්ෂණ විය. උඩරට රාජ්‍ය තුළද දේශපාලන, සමාජ, ආර්ථික ආදී සියළු ක්ෂේත්‍රවල නීති ලෙස ක්‍රියාත්මක වූයේ විරාත් කාලයක් තිස්සේ අඛණ්ඩව පවත්වා ගත් සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායයන් සමූහයකි. 'ඉංග්‍රීසිහු ඔවුන්ට හිමිවූ උඩරට රාජ්‍ය එහි බලපැවැත් වූ සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායයන්ට අනුව, දේශීය ආයතන ආරක්ෂා කොටගෙන පාලනය කරන බවට 1815 උඩරට ගිවිසුමේ 4, 5, 8, යන ප්‍රධාන වගන්ති කීපයකින්ම පොරොන්දු වූහ. මෙහිදී ග්‍රාම පාලනය සම්බන්ධයෙන් 4 සහ 8 යන වගන්ති දෙක වැදගත් වේ. 4 වැනි වගන්තිය අනුව උඩරට ප්‍රදේශවල පාලන කටයුතු එහි ජනතාව අතර ස්ථාපිතව පවතින සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායයන් අනුව පාලනය කරන බවත් 8 වැනි වගන්තිය අනුව උඩරට ජනතාව සම්බන්ධ වූ සිවිල් සහ අපරාධ යුක්තිය විනිශ්චය කිරීම සහ පොලිස් කටයුතු විරාගතව ක්‍රියාත්මක වූ ක්‍රම වලට අනුව සුපුරුදු අධිකාරීන් මගින් ඉටු කළයුතු බවටත් ගිවිස ගනු ලැබීය. ඒ අනුව සම්ප්‍රදායනුකූල ආයතනයක් වූ ගම්සභාව නීත්‍යානුකූලව පිළිගැනීමක් සිදුවිය.' එබැවින් ඉංග්‍රීසින් උඩරට ප්‍රදේශවල පාලන කටයුතු භාරගත් 1815 න් පසුවද එම ප්‍රදේශවල සුපුරුදු පරිදි ගම්සභාව ක්‍රියාත්මක විය.

උඩරට ප්‍රදේශ පාලනය කළ ජෝන් ඩොයිලි, සයිමන් සෝවර්ස්, ජෝන් ඩේවි, වාල්ස් මාෂල් වැනි ඉංග්‍රීසි නිලධාරීන් ගම්සභා ක්‍රමය කෙරෙහි මහත්වූ පැහැදීමකින් යුතුව එය අගය කළබව දක්නට ඇත. එසේ වුවද ඉංග්‍රීසින්ගේ පොදු ආකල්පය වූයේ ඔවුන් විසින් යටත් කොට ගන්නා ලද ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු ඕනෑම යටත් විජිතයක තිබූ දේශීය ආයතන පමණක් නොව ආගමික ඇදහැලි විශ්වාස පවා ඉංග්‍රීසිගේ කාලීන වැදගත්කමින්

යුක්ත වූ ආයතන සහ ආගමික ඇදහැලි විශ්වාස වලට වඩා පහත් වූ, නොවැදගත් යල්පැනගිය ඒවා බවයි. විශේෂයෙන් 19 වැනි සියවස මුල් භාගයේදී එංගලන්තයේ බලවත් වූ ඉවැන්ජලිකල් වාදීන්ගේ විශ්වාසය වූයේ මෙම පසුගාමී යටත් විජිත වලට ක්‍රිස්තු ධර්මය පදනම් කොටගත් ඉංග්‍රීසි ශිෂ්ටාචාරයේ සියළු අංග ප්‍රගුණ කරවීම දෙවියන් වහන්සේ විසින් ඔවුන් වෙත පවරා ඇති වගකීම බවයි. එහෙයින් උඩරට රාජ්‍යයේ ක්‍රියාත්මක වූ සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායයන් සහ පරිපාලන ආයතන මෙන්ම බුද්ධ ශාසනයද දේශීය රජවරුන් යටතේ කළ අන්දමට ආරක්ෂා කොට ක්‍රියාත්මක කරන බවට උඩරට ගිවිසුමේ වගන්ති වලින් ප්‍රතිඥා දුන් නමුත් එම පොරොන්දු එලෙසින්ම ආරක්ෂා කිරීමේ අවංක බලාපොරොත්තුවක් ගිවිසුම අත්සන් කළ බ්‍රිතාන්‍ය ආණ්ඩුකාරයා තුළවත් නොවීය.⁶ උඩරට රාජ්‍යය ඇද ගැනීමට උඩරටියන්ගෙන් ලැබුණ ආධාර උපකාර අනුවත් යටත් විජිත සම්බන්ධයෙන් අනුගමනය කිරීමට නියමිත ප්‍රතිපත්තිය අනුවත් අවස්ථානුකූලව දේශීය ආයතන 'ඉවසීමේ' උපක්‍රමයක් වශයෙන් පමණක් උඩරට ගිවිසුමට මෙම වගන්ති ඇතුළත් කළ නමුත් ඒවා අවංකව ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චේතනාවක් හෝ එසේ කිරීමේ හැකියාවක් හෝ බ්‍රිතාන්‍යයන්ට නොවීය.

ඒ අතර 1815 ගිවිසුමෙන් පසුව උඩරට රාජ්‍යයට අයත්ව තිබූ ප්‍රදේශ කොළඹ සිටි ආණ්ඩුකාරයාගේ පාලනය යටතට පත් කෙරුණි. 1815 ගිවිසුම පරිදි එම ප්‍රදේශ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ වලින් වෙන්ව පාලනය කළ යුතුවූ බැවින් 'රෙසිඩන්ට්' වරයකුගේ ප්‍රධානත්වයෙන් කොමසාරිස් මණ්ඩලයක් පත්කළ නමුත් පාලන සංවිධානයේ ඉහළම සිටි ආණ්ඩුකාරයා ප්‍රධාන බලධාරියා විය. ඔහු යටතේ කොමසාරිස් මණ්ඩලය හරහා දේශීය ප්‍රධානීන් මගින් උඩරට ප්‍රදේශ පාලනය කිරීමට විධිවිධාන යෙදුවා විනා පළාත් පාලන ආයතන පිහිටුවීමට හෝ ග්‍රාමීය ආයතන ශක්තිමත් කිරීමට හෝ කිසිදු අවධානයක් යොමු නොකළහ.

අවස්ථානුකූලව නොකර බැරිකමට ඇති කරගත් උඩරට ගිවිසුමේ වගන්ති වෙනස් කිරීමට අවස්ථාවක් උදාවන තෙක් මාන බලමින් සිටි ඉංග්‍රීසි පාලකයන් විසින් ලැබුණ අවස්ථාවෙන් ප්‍රයෝජන ගෙන 1818 දී ඉංග්‍රීසින්ගේ ආගම පමණක් නොව අළුත් පරිපාලන මෙන්ම අධිකරණ රටාවක්ද හඳුන්වාදීමට වගබලා ගන්නා ලදී. බ්‍රිතාන්‍ය ආධිපත්‍යයට විරුද්ධව සටනට ඉදිරිපත් වූ උඩරට ජනතාව ඉතා කුරිරු ලෙස මර්ධනය කිරීමෙන් අනතුරුව ඒකපාක්ෂිකව 1815 ගිවිසුම වෙනස් කොට 1818 ප්‍රකාශය නිකුත් කරන ලදී. එම ප්‍රකාශයෙන් හඳුන්වා දෙන ලද පරිපාලන හා අධිකරණ රටාව තුළ පළාත් පාලන හෝ ග්‍රාමීය හෝ ආයතන කිසිවක් නොවීය. මුහුදුබඩ ප්‍රදේශවල පැවති අන්දමට උඩරට ප්‍රදේශ වලද පරිපාලන කටයුතු මෙන්ම අධිකරණ කටයුතු ආණ්ඩුකාරයාගෙන් ලිඛිත පත්වීමක් ලැබූ ගම්මුලදැනීන්ට භාරවීය. අධිකරණ කටයුතු සම්බන්ධයෙන්ද විරාත්කාලයක්

තිස්සේ උඩරට ක්‍රියාත්මක වූ උසාවි ක්‍රමය සහ නීති ක්‍රමය වෙනුවට අළුත් ක්‍රම හඳුන්වා දෙන ලදී. 1818 උඩරට ප්‍රකාශනයේ 34 සිට 52 දක්වා වූ වගන්ති වලින් එම අධිකරණ කටයුතු ක්‍රියාත්මක විය යුතු අන්දම පැහැදිලි කොට ඇත. ඒ අනුව අධිකරණ කොමසාරිස්වරයා උඩරට ප්‍රදේශවල අධිකරණ කටයුතු භාර ප්‍රධාන නිලධාරියා වූ අතර ආණ්ඩුවේ ඒජන්ත, දිසාවේ ඇතුළු සියළු ලොකු කුඩා නිලධාරීන්ට තම තමන්ගේ බල ප්‍රදේශවල අධිකරණ කටයුතු හා සම්බන්ධ බලතල හිමිවිය. එහෙයින් දේශීය නිලධාරීන්ට කලින් මෙන් තම ප්‍රදේශ වලදී තනි තනිව අධිකරණ බලතල ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකි වූ අතර එම කේෂත්‍රයේ ප්‍රමුඛස්ථානය හිමි වූයේ ඉංග්‍රීසි ජාතික නිලධාරීන්ටය. එම තත්වය යටතේ 1818 ප්‍රකාශනයේ උඩරට රාජ්‍යයේ පැවති ගම්සභාව නීත්‍යානුකූලව අවලංගු කළේ නැති බව පැහැදිලිය. එහෙත් එමගින් හඳුන්වා දෙන ලද අළුත් පරිපාලන හෝ අධිකරණ රටාව තුළ ගම්සභාවට තැනක් ලැබුණේ නැත. 1818 ප්‍රකාශනයෙන් උඩරට ප්‍රදේශ වලට හඳුන්වා දෙන ලද ඉංග්‍රීසි පන්තියේ පරිපාලන සහ අධිකරණ ක්‍රමය යටතේ ඉංග්‍රීසි නිලධාරීන් විසින් මෙහෙයවන ලද මධ්‍යගත වූ බලය සමඟ ඉංග්‍රීසි නීති සහ උසාවි පද්ධතියක් ක්‍රියාත්මක වෙද්දී එතෙක් ජනතාව අතර ප්‍රචලිතව පැවති පොදු ආයතන සියල්ලම පාහේ පරිහානියට පත් වන්නට විය. එම තත්වය වඩාත් පැහැදිලිව දැකගත හැකිවන්නේ 1818 ප්‍රකාශනය මගින් කිසිදු නිශ්චිත තැනක් ලබා නොදුන් ගම්සභාවට අත්වූ ඉරණම තුළිනි. 1815 උඩරට ගිවිසුමෙන් නීත්‍යානුකූලව පිළිගෙන තිබූ ගම්සභා ක්‍රමය 1818 උඩරට ප්‍රකාශනයෙන් ප්‍රතික්ෂේප කොට ඇති බවත් එමගින් උඩරට ප්‍රදේශවල ගම්සභා ක්‍රමය අභාවයට පත්වීමේ මූලාරම්භය 1818 උඩරට ප්‍රකාශනයත් සමඟ තීව්‍ර වූ බවත් දැකිය හැකිය. එකල එංගලන්තයේ ඉතා පුළුල් මට්ටමේ පළාත්පාලන ආයතන රටාවක් වර්ධනය වෙමින් පැවති නමුත් සිය යටත්විජිත වල බලතල මධ්‍යගතවූ ආණ්ඩුක්‍රම මගින් අධිරාජ්‍ය බලය තහවුරු කරගැනීමට විනා පළාත් පාලන ආයතන ක්‍රමයක් හෝ ජනතාව පාලන කටයුතු වලට සහායාගී කරවා ගැනීමේ වෙනත් ක්‍රමයක් හෝ හඳුන්වා දීමට ඔවුහු යුහුසුළු නොවූහ. ඒ වෙනුවට ඔවුන් කලේ ස්වදේශික ජනතාවට කිසියම් බලයක් ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවස්ථාව ලබාදී තිබූ දේශීය ආයතන තිබුණේ නම් ඒවාද දුර්වල කොට යටපත් කිරීමය.

1818 උඩරට ප්‍රකාශනයෙන් අළුත් පරිපාලන සහ අධිකරණ රටාවක් හඳුන්වා දෙමින් ගම්සභාව නොසලකා හැරිය නමුත් ප්‍රායෝගිකව ගම් මට්ටමේදී මුළුමනින්ම ගම්සභාව අභාවයට පත්වූයේ නැත. 1818 න් පසුවද බොහෝ ප්‍රදේශවල ගම්සභාව අඛණ්ඩව ක්‍රියාත්මක වූ බවට සාධක ඇත.⁸ 1829 දී ලංකාවට පැමිණි විලියම් කෝල්බෲක් සිය වාර්තාව සකස් කිරීම සඳහා දිවයින තුළ සංචාරය කිරීමේදී උඩරට ප්‍රදේශවල පමණක් නොව පහත රට ප්‍රදේශ වලද ගම්සභා ක්‍රමය සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක වූ අන්දම දුටු බව සඳහන් කොට ඇත. තව දුරටත් ගම් සභාවේ

ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව තොරතුරු ඉදිරිපත් කළ කෝල්බෲක් ගේ විස්තරය අනුව ඔහු මහනුවර පැවැත්වූ එක් ගම්සභා රැස්වීමකට සහභාගි වූ බවද එහි කාර්යභාරය ඉටු කිරීමේදී අනුගමනය කරන ලද ක්‍රියා පටිපාටියේ ක්‍රමානුකූලත්වය පිළිබඳව ඔහු පුද්ගලයාට පත්වූ බවද දක්වා ඇත. එම ගම්සභා රැස්වීමට ගමේ ඉඩම් හිමියන් සියළු දෙනාම සහභාගි වූ බවත් සාක්ෂිකරුවන් සියළු දෙනාම විධිමත්ව පරීක්ෂාවට ලක් කළ බවත් කියන කෝල්බෲක් ගේ නිරීක්ෂණය වන්නේ එය ඉතාමත්ම නිවැරදි විනිශ්චයක් කරා එළඹීමට අවස්තාව සැලසූ ක්‍රමයක් බවයි. එපමණක්ද නොව එකී ගම්සභාව විසින් සලකා බලන ලද එම නඩුව ඉඩම් ආරවුලක් පිළිබඳව වුවක් බවත් එය වරක් අධිකරණ කොමසාරිස්වරයා විසින් තීන්දුවක් ලබා දෙන ලද්දාවූද, එයින් සෑහීමට පත්නොවූ එක් පාර්ශ්වයක් විසින් ආණ්ඩුකාරයා වෙත අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කිරීමෙන් අනතුරුව ආණ්ඩුකාරයා විසින් වැඩිදුර සාක්ෂි සලකා බැලීම සඳහා අදාළ ගම්සභාව වෙත යොමු කළාවූ ද නඩුවක් බවත් කෝල්බෲක් විසින් වැඩි දුරටත් සඳහන්කොට ඇත.⁹ එයින් පැහැදිලි වන්නේ 1818 උඩරට ප්‍රකාශනයෙන් ආරම්භ කරන ලද අළුත් උසාවි ක්‍රමය තුළට ගම්සභාව ඇතුළත් නොවූ නමුත් ප්‍රායෝගිකව ඇතැම් අවස්ථාවල එය ක්‍රියාත්මක වූ බව පමණක් නොව ආණ්ඩුකාරයා පවා එය උපයෝගී කරගත් බවයි. ඒ පරිද්දෙන් ඉංග්‍රීසිවන්ගේ නොසලකා හැරීම සහ කෙනහිලිකම් මධ්‍යයේ ඇත එපිට ගම්මානවල ගම්සභා ක්‍රමය ඡායාමාත්‍රයක් වශයෙන් ආරක්ෂා වූ නමුත් 1818 උඩරට ප්‍රකාශනය මගින් උඩරට ප්‍රදේශ වලට අළුත් පාලන ක්‍රමයක් හා අධිකරණ ක්‍රමයක් හඳුන්වාදීම ගම්සභා ක්‍රමයේ මලබෙරය හැඩවීමක් විය. රජරට රාජධානි සමයේදී ගම් මට්ටමේ පරිපාලන මෙන්ම අධිකරණ කාර්යභාරයක් ඉටුකළ ජනප්‍රිය ග්‍රාමීය පාලන ආයතනයක් වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වූ ගම්සභාව විවිධ බලවේග හේතු කොට අපරදිග ජාතීන් මෙරටට පැමිණි අවධිය වනවිට ගම්බඳ අධිකරණ සංස්ථාවක් පමණක් බවට පත්වී තිබුණි. 1818 උඩරට ප්‍රකාශනයෙන් ගම්සභාවට එම තත්ත්වයද අහිමි කිරීම හේතු කොට ග්‍රාමීය පාලන ආයතන කිසිවක් නොමැතිව මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ නිලධාරීන් මගින් සියළු ප්‍රත්‍යන්ත ගම්මාන පවා පාලනය කරන තත්ත්වයක් උද්ගත විය.

1833 ප්‍රතිසංස්කරණ සහ ග්‍රාම පාලනය:

දිවයිනේ අයවැය පියවාගත නොහැකි තත්ත්වයක් උද්ගතවීමත් සමඟ එයට හේතු සොයා බලා පිළියම් නිර්දේශ කිරීම සඳහා 1929 දී ලංකාවට එවන ලද විලියම් කෝල්බෲක් සහ වාල්ස් හේ කැමරන් යන දෙදෙනාගෙන් සමන්විත වූ කෝල්බෲක් කොමිසම විසින් මේ රටේ දේශපාලන, සමාජ,ආර්ථික, සංස්කෘතික ආදී සියළු කේෂ්ත්‍රවල පුළුල් වෙනස්කම් ඇති කිරීමට තුඩු දෙන අන්දමේ ප්‍රතිසංස්කරණ යොජනා මාලාවක් ඉදිරිපත් කරන ලදී. සමකාලීන එංගලන්තයේ ප්‍රචලිතව පැවති රාජ්‍ය නිර්බාධවාදී ආර්ථික මතවාදයන්ගෙන් සහ බෙන්තමිගේ උපයෝගිතා

න්‍යායයෙන් ආභාෂය ලබා සිටි කෝල්බ්‍රෑක් සහ කැමරන් යන දෙදෙනාම අධිරාජ්‍යවාදී අවශ්‍යතාවන් සපුරාලන පරිදි එකී මතවාදයන් ක්‍රියාත්මක කළහැකි අන්දමේ ප්‍රතිසංස්කරණ මාලාවක් ඉදිරිපත් කිරීමට වෙහෙසුනා මිස දේශීය ජනතාවගේ අවශ්‍යතා හෝ සංවර්ධනය ගැන අවධානය යොමුකොට නැත.

කෝල්බ්‍රෑක් කොමිසම විසින් නිර්දේශ කරන ලදුව 1832-33 දී ක්‍රියාත්මක කළ ප්‍රතිසංස්කරණ අතර ග්‍රාම පාලනය කෙරෙහි බලපෑ ප්‍රධාන ප්‍රතිසංස්කරණ තුනකි. ඒ අතර ලංකාව පරිපාලන ඒකක වලට යළි බෙදීම සහ සිවිල් සේවා ප්‍රතිසංස්කරණ වැදගත් ස්ථානයක ලා සැලකිය හැකිය. උඩරට සහ පහතරට ප්‍රදේශ සඳහා වෙනම පාලන ක්‍රම දෙකක් තිබීම ඉතාම අදුර්දර්ශී පිළිවෙතක් බව කෝල්බ්‍රෑක් ගේ පාලන වාර්තාවෙන් පැහැදිලි කොට තිබුණි. ඒ අනුව උඩරට ප්‍රදේශවල ක්‍රියාත්මක වූ කොමසාරිස් මණ්ඩලයේ පාලනය අවලංගු කිරීමත් ඒ වෙනුවට මුළු රටම එකීය රාජ්‍යයක් බවට පත්කොට ආණ්ඩුකාරයාගේ ප්‍රධානත්වයෙන් යුක්ත වූ පාලන ක්‍රමයක් යටතට පත්කිරීමත් නිර්දේශ කරන ලදී.¹⁰ එවකට උඩරට මෙන්ම පහතරට ප්‍රදේශවල ක්‍රියාත්මක වූ ප්‍රාදේශීය පාලන ඒකක සියල්ල අවලංගු කොට මුළු රටම පළාත් පහකට බෙදීම නිර්දේශ කළ කෝල්බ්‍රෑක් යාපනය, ගාල්ල, ත්‍රිකුණාමලය කොළඹ සහ මහනුවර යන නගර මධ්‍යස්ථාන කොට ගෙන පිළිවෙලින් උතුරු, දකුණු, නැගෙනහිර, බස්නාහිර සහ මධ්‍යම යනුවෙන් පළාත් පහකට බෙදීමට යෝජනා කළේය. ඒ පරිද්දෙන් ගොඩනගන ලද පළාත් භාරව ආණ්ඩුවේ ඒජන්තවරයකු බැගින් පත්කිරීමට ද අවශ්‍ය මධ්‍යස්ථාන වලට උප ඒජන්තවරුන් යෙදවීමටද නිර්දේශ කොට තිබුණි. මෙම යෝජනාව ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් ඒජන්ත තනතුරු විශාල සංඛ්‍යාවක් අඩුකර ගැනීමටද, එමගින් පරිපාලන වියදම් අඩුකර ගැනීමටද බලාපොරොත්තු විය. එම අරමුණම මුල් කොටගෙන නිර්දේශ කරන ලද සිවිල් සේවා ප්‍රතිසංස්කරණ යටතේ තවත් ඉහළ පෙලේ විධායක තනතුරු කීපයක් අහෝසි කිරීමටත් සිවිල් සේවකයන්ගේ විශ්‍රාම වැටුප් අවලංගු කිරීමටත් යෝජනා කරන ලදී. එමගින් ඔවුන්ට සිදුවන පාඩුව මකාගැනීම සඳහා සිවිල් සේවකයන්ට පුද්ගලික ව්‍යාපාරවල යෙදීමට අවසර දීමට යෝජනා කෙරින.

පරිපාලන වියදම් අඩුකර ගැනීම ඇතුළු බ්‍රිතාන්‍ය අධිරාජ්‍යය බලය ස්ථාවරත්වයට පත්කර ගැනීම අරමුණු කොට නිර්දේශ කරන ලද මෙම යෝජනා ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් මෙරට ජනතාව කෙරෙහි ඇතිවිය හැකි අහිතකර ප්‍රතිඵල ගැන අධිරාජ්‍යවාදී පාලකයන් සැලකිලිමත් වී නැති බව පෙනේ. එක් ඒජන්තවරයකුගේ පාලනය යටතට පත්වූ බල ප්‍රදේශ අති විශාල විය. පරිවහන පහසුකම් ඉතා දුර්වල තත්වයක පැවති ඒ අවධියේ ස්වකීය බල ප්‍රදේශයේ ප්‍රත්‍යන්ත ගම්මාන කෙරෙහි පූර්ණ අවධානය යොමු කිරීම ඒජන්ත වරයාට ඉතා දුෂ්කර කාර්යයක් විය. 1833 දී බෙදා වෙන්කල පළාත් පහ එම සියවසේ අවසානය වනවිට පළාත් නවය දක්වා වැඩි කිරීමට ආණ්ඩුකාරවරුන් පෙළඹ වූ ප්‍රධාන හේතුව වූයේ එක ඒජන්තවරයකුට

කාර්යක්ෂම ලෙස පාලනය කළ නොහැකි තරමට පළාත් විශාලවීමයි. ඒ අනුව 1833 ප්‍රතිසංස්කරණ යටතේ පරිපාලන කොට්ඨාශ බෙදා වෙන්කිරීමේදී ගැමි ජනතාවගේ ශුභ සිද්ධිය පරිදි ග්‍රාම පාලනය සංවිධානය කිරීම කෙරෙහි කිසිදු සැලකිය යුතු අවධානයක් දක්වා නැති බව පෙනේ. කවිචේරිය කේන්ද්‍ර කොටගෙන විශාල බල ප්‍රදේශයක ප්‍රාදේශීය පරිපාලන කටයුතු ඉටුකිරීමට පැවරුන ඒජන්තවරුන්ගේ විශ්‍රාම වැටුප් ඇතුළු තවත් ප්‍රතිලාභ අවලංගු කොට පුද්ගලික ව්‍යාපාරවල යෙදීමට අවසරදීමේ ප්‍රතිඵලය වූයේ ඔවුන් ගම්බඳ ප්‍රදේශ සංවර්ධනය කිරීම සහ ගැමි ජනතාවගේ අවශ්‍යතා කෙරෙහි අවධානය යොමු කරනු වෙනුවට එකල ව්‍යාජන වෙමින් තිබූ වතු වගාවේ නිරත වී සිය පුද්ගලික ව්‍යාපාර දියුණුකර ගැනීමට වෙහෙසීමයි.

කෝල්බෲක් කොමිසමේ නිර්දේශ පරිදි 1833 දී ක්‍රියාත්මක කළ ප්‍රතිසංස්කරණ අතරින් ග්‍රාම පාලන කටයුතු කෙරෙහි පුළුල් බලපෑම් ඇති කල තවත් ප්‍රතිසංස්කරණයක් වූයේ අනිවාර්ය සේවා රාජකාරි ක්‍රමය අවලංගු කිරීමයි. මහජනතාවට විදීමට සිදුවූ දුක්ගැහැට වලින් ඔවුන් මුදවා ගැනීමත්, සමාජ විෂමතා මහහරවා සමානාත්මතා සමාජයකට අත්තිවාරම දැමීමත් වැනි අරමුණු හුවා දක්වමින් එහෙත් සත්‍ය වශයෙන් ධනවාදී ආර්ථික රටාවකට අවශ්‍ය ශ්‍රම සංවලතාවට ඉඩ සලසා ගැනීම අරමුණු කොට අනිවාර්ය සේවා රාජකාරි ක්‍රමය අවලංගු කිරීමට යෝජනා කිරීමේදී කෝල්බෲක් එම සේවා ක්‍රමයෙන් ග්‍රාම පාලනයට ලැබෙන ප්‍රයෝජන පිළිබඳ අල්පමාත්‍ර හෝ සැලකිල්ලක් දක්වා නැති බව පෙනේ. සෑම රටවැසියකුම අවුරුද්දකට නියමිත දින ගණනක් අනිවාර්යෙන් රජයට නොමිලයේ සේවය සැපයූ අතර එම සේවාව සැපයීම සම්බන්ධයෙන් සිදුවන අඩුපාඩු හෝ මහහැරීම් පිළිබඳ නඩුහබ පවා විසඳුවේ ගම්සභාව විසිනි. එහෙයින් ගම්සභාව සහ ගම් මූලාදැනියා එකතුව ක්‍රියාත්මක කළ මෙම සේවා ක්‍රමය ග්‍රාම පාලනයේදී අතිශය වැදගත් සංස්ථාවක් වූ නමුත් කෝල්බෲක් කොමිසමේ නිර්දේශ පරිදි 1832-33 දී එය අවලංගු කිරීම ඉංග්‍රීසීන් යටතේ මෙරට ග්‍රාම පාලනය සම්බන්ධයෙන් ඉතා අහිතකර තත්ත්වයක් උද්ගත කිරීමට හේතුවිය. ඒ අනුව ග්‍රාම සංවර්ධනයේ පදනම වූ කෘෂිකාර්මික කටයුතු වලට අදාල සේවාවන් හෝ පාරවල්, පාලම් බෝක්කු වැනි ගමනා ගමනයට අදාල සේවාවන් හෝ පන්සල්, පාසැල්, වැනි පොදු ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීම සහ නඩත්තුවට අවශ්‍ය සේවාවන් හෝ ලබාගැනීමට ක්‍රමයක් නැතිවිය. ඒ අනුව ගැමි ජනතාව තනිවූ අතර ගොවිතැන් කටයුතු කිසිවකුගේ හෝ වගකීමට අයත් නොවූ කේෂත්‍රයක් බවට පත්විය. 1848 ඉංග්‍රීසි විරෝධී සටනට මේ තත්ත්වය බෙහෙවින් බලපෑ අතර එම සටනින් පසුව ග්‍රාමීය සංවර්ධනය සඳහා කිසියම් පාලන ආයතනයක් පිහිටුවීමේ අවශ්‍යතාව ඉස්මතු වී පෙනෙන්නට විය.

කෝල්බෘක් ප්‍රතිසංස්කරණ යටතේ ක්‍රියාත්මක කළ අධිකරණ සංවිධානයද ග්‍රාම පාලනය කෙරෙහි පුළුල් බලපෑම් ඇති කරනු ලැබීය. අධිකරණ කේෂ්ත්‍රයේදී සමානාත්මතා සමාජයක් ගොඩනැගීම සඳහා කුල, ගෝත්‍ර සහ පංති අතර පැවති විෂමතාද, නීතිය ඉදිරියේ ක්‍රියාත්මක වූ විශේෂ වරප්‍රසාද ද අවලංගු කොට මුළු රටම එක උසාවි මාලාවක් සහ එක නීති පද්ධතියක් යටතට පත්කළ යුතු බව කැමරන්ගේ යෝජනාව විය. ඒ අනුව පිහිටුවන ලද උසාවි මාලාවේ පහලම තලය වූයේ දිස්ත්‍රික්ක උසාවියයි. ගම් මට්ටමේ අධිකරණ ආයතනයක් වශයෙන් ප්‍රචලිතව පැවති ගම්සභා ඉතා ප්‍රයෝජනවත් බව පිළිගත් කෝල්බෘක් සහ කැමරන් දෙදෙනාගේම අදහස වූයේ එය අභාවයට යා නොදී ආරක්ෂා කොට පවත්වා ගෙන යා යුතු බවයි. කෝල්බෘක් විසින් යටත් විජිත භාර රාජ්‍ය ලේකම් වෙත යවන ලද ලිපියකින් පැහැදිලි කළ පරිදි ඉංග්‍රීන් විසින් හඳුන්වා දී ඇති විධිමත් උසාවි මාලාව රටේ සාමාන්‍ය ගැමි ජනතාව අතර බහුලව පැන නගින සුළු නඩුහල විසඳීමට සුදුසු නැති බවත් එහෙයින් ගම්සභා අභාවයට පත් වී තිබූ ප්‍රදේශවල මෙන්ම ඒවා වෙනුවට වෙනත් උසාවි පිහිටුවා තිබූ ප්‍රදේශවල ගම්සභා යළි ප්‍රතිස්ථාපනය කොට එවැනි සුළු නඩුහල විසඳීමේ කාර්යය ගම්සභා වෙත පැවරීම ඉතාමත්ම ප්‍රයෝජනවත් වියහැකි බවත් පෙන්වා දෙන ලදී. ගම්සභා ප්‍රතිස්ථාපනය තුළින් ලැබිය හැකි ප්‍රධාන ප්‍රතිඵල තුනක් කෝල්බෘක් විසින් දක්වා ඇත. ගම්සභා ක්‍රමය ආරක්ෂා කොට ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් ඉංග්‍රීසි උසාවි ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක කරනවාට වඩා විශාල වශයෙන් රජයේ වියදම් අඩුකර ගතහැකි බව පැහැදිලි කළ ඔහු ගම්සභාව මගින් දේශීය ජනතාවට හුරු පුරුදු සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායන්ට අනුව ඔවුන්ගේ ගම්වල පාලන කටයුතු කරගෙන යාමට අවස්ථාව සලසා දීමෙන් ගැමි ජනතාවගේ පක්ෂපාතිත්වය සහ ප්‍රසාදය බ්‍රිතාන්‍ය අණවූව වෙත යොමු කරවා ගත හැකි බව පෙන්වා දී ඇත. තවද ගම්සභා ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් ගම්බඳ ප්‍රදේශවල සුළු නඩුහල විසඳීම පමණක් නොව පොලිස් සේවයද ඉටුකරවා ගතහැකි බවත් ඒ සඳහා ගැඹුරු නීතිරීති පැනවීම අවශ්‍ය නැති බවත් ඉතාමත්ම ලිහිල් වූද සරළ වූද රෙගුලාසි කීපයක් පමණක් මගින් ග්‍රාම පාලනය විධිමත් මෙන්ම කාර්යක්ෂමව පවත්වා ගතහැකි බවත් පෙන්වා දී ඇත.¹¹

මෙරට පරිපාලන කටයුතු වල නියැලුන බොහෝ ඉංග්‍රීසි නිලධාරීන් මෙන්ම කෝල්බෘක් සහ කැමරන් යන දෙදෙනාද ගම්සභා ක්‍රමයේ වැදගත්කම හුවා දක්වා එම ආයතනය නොනසා රැකගත යුතු බව පැහැදිලි කළ නමුත් කෝල්බෘක් කොමිසම මගින් නිර්දේශ කළ දේශපාලන, සමාජ ආර්ථික, අධිකරණ ආදී කිසිම කේෂ්ත්‍රයක් තුළ ගම්සභාවට නිශ්චිත ස්ථානයක් ලබා දුන්නේ නැත. 1833 ක්‍රියාත්මක කළ ප්‍රතිසංස්කරණ යටතේ ගම්සභා ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමක් සිදු නොවූවා

පමණක් නොව එය මුළුමනින්ම නොසලකා හැර තිබුණි. ඒ අනුව බ්‍රිතාන්‍ය අධිරාජ්‍යවාදී පාලකයන් යටතේ දැඩි සංකේන්ද්‍රගත පාලන ක්‍රමයක් වර්ධනය වෙද්දී මෙරට පැවති එකම ග්‍රාම පාලන ආයතනයද 1833 ප්‍රතිසංස්කරණ සමඟ අභාවයට පත්විය.

වර්තමානයේදී පවා පුළුල් වෙනසකට භාජනය කළ නොහැකි තරමට ශක්තිමත් ලෙස මුල්බැස ඇති සංකේන්ද්‍රගත පාලන ක්‍රමය විධිමත් පරිදි මෙරට ආරම්භ කරනු ලැබුවේ කෝල්බෲක් කොමිසමේ නිර්දේශ පරිදි 1833 ක්‍රියාත්මක කළ ප්‍රතිසංස්කරණය මගිනි. එම ආණ්ඩු ක්‍රමයේ දක්නට ලැබෙන විශේෂ ලක්ෂණයක් වන්නේ කිසිම පළාත් පාලන ක්‍රමයක් හෝ ග්‍රාමපාලන ආයතන හෝ නොමැතිවීමයි. එම ආණ්ඩු ක්‍රමය යටතේ බ්‍රිතාන්‍ය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ නියෝජිතයා වශයෙන් ලංකාවේ සිටි ආණ්ඩුකාරයාගේ ප්‍රධානත්වයෙන් ක්‍රියාත්මක වූ මධ්‍යම ආණ්ඩුව වෙත ව්‍යවස්ථාදායක, විධායක, අධිකරණ ආදී සියළු බලතල පැවරී තිබුණි. එම බලතල ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා දිවයින පළාත් පහකට බෙදා ඒවා භාරව ඒජන්තවරයෙකු බැගින් පත්කරනු ලැබීය. ඔහු එම පළාතේ ප්‍රධාන නිලධාරියා වූ අතර ඔහු වෙත වැදගත් කාර්යභාරයන් රැසක් පැවරී තිබුණි. දිවයිනේ වලංගු පැවති නීතිරීති සිය බල ප්‍රදේශය තුළ ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ පළාත්බද සේවයේ නියුතුව සිටි මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ විවිධ නිලධාරීන්ගේ මෙන්ම ප්‍රාදේශීය නිලධාරීන්ගේ වැඩකටයුතු අධීක්ෂණය කිරීම ඔහු වෙත පැවරී තිබුණ ප්‍රධාන කාර්යයන් විය. ඊට අමතරව පළාතේ නීතිය සහ සාමය ආරක්ෂා කිරීමත් ප්‍රාදේශීය නිලධාරීන්ගේ සහාය ඇතිව ජනතාව ආණ්ඩුවට පක්ෂපාතීව තබා ගැනීමත් ඒජන්තවරයා වෙත පැවරුණ වැදගත් කාර්යයක් විය. තවද ආණ්ඩුවට අය විය යුතු බදු එකතු කිරීම සහ ආණ්ඩුව මගින් දැරිය යුතු වියදම් සැපයීමද ඒජන්තවරයා වෙත පැවරී තිබුණි.¹² ඒජන්තවරයාට පහලින් උප ඒජන්තවරුන් සහ දෙපාර්තමේන්තුවල ප්‍රාදේශීය නිලධාරීන් වශයෙන් පත්වූ සිවිල් සේවකයන්ද ඇතුළුව දේශීය මූලාදැනීහු රැසක් වූහ. පළාත තුළ ප්‍රාදේශීය පරිපාලන ඒකක බෙදීම සහ ඒවා භාරව නිලධාරීන් පත්කිරීම බෙහෙවින් ස්වදේශීය ක්‍රමය අනුව සිදු වූවත්, එම නිලධාරීන් යොදාගනු ලැබුවේ ස්වදේශීය ක්‍රමය යටතේ මෙන් ජනතාවට සුභ සිද්ධිය සලසාදීම සඳහා නොව බ්‍රිතාන්‍ය අධිරාජ්‍ය බලය තහවුරු කරගැනීම සඳහාය. එහෙයින් කෝරළ සහ පත්තු වැනි පැරණි ප්‍රදේශීය ඒකකද, මුදලි, මුහන්දිරම් , ගම්මූලාදැනීන් ආදී වූ නිලධාරීන්ද ක්‍රියාත්මක වූ නමුත් ඔවුන්ට පැරණි ස්වදේශීය පාලන ක්‍රමය යටතේ මෙන් ස්වකීය බල ප්‍රදේශ තුළ ස්වපාලන බලතල කිසිවක් නොවීය. ඔවුන් කවිචේරියේ සිටි ඒජන්ත වරයාගේ අණ පිළිපැදිය යුතුවූ අතර ඒජන්තවරයා ක්‍රියාත්මක කළේ අධිරාජ්‍යවාදී අවශ්‍යතා සපුරාලීමට සුදුසු පරිදි මධ්‍යම ආණ්ඩුවෙන් සකස් කොට එවූ අණපනත්ය.

බ්‍රිතාන්‍ය පාලකයින්ට ගම්පහාව ඇතුළු දේශීය පාලන රටාවේ අගය දැනෙන්නට වූයේ 1833 ප්‍රතිසංස්කරණ යටතේ ඒවා නොසලකා හැරීමෙන් පසුවය. අනිවාර්ය සේවා රාජකාරී ක්‍රමය අවලංගු කළ නමුත් ඒ වෙනුවට ගමේ පොදු කටයුතු ඉටු කිරීමට සුදුසු කිසියම් ක්‍රමයක් හඳුන්වා දුන්නේ නැත. පරිපාලන වියදම් අඩුකර ගැනීමේ අරමුණ ඇතිව ක්‍රියාත්මක කරන ලද සිවිල් සේවා ප්‍රතිසංස්කරණ යටතේද සිදුවූයේ අඩු වැටුපකට විශාල ප්‍රදේශයක් පාලනය කිරීමට භාරවූ ඉංග්‍රීසි නිලධාරීන්ගේ අවධානය පාලන මධ්‍යස්ථානයෙන් දුරස්ථව සිටි ගම්වැසියන් කෙරෙහි යොමු කිරීම අසීරු වීමයි. අනිවාර්ය සේවා ක්‍රමය අවලංගු කිරීම සහ අළුත් උසාවි ක්‍රමයක් හඳුන්වාදීම මගින් ගමේ වාරිමාර්ග ඉදිකිරීම සහ නඩත්තු කිරීම සඳහා අවශ්‍ය ශ්‍රමය යොදා ගැනීමට උපකාරී වූ සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායයන් ක්‍රියාත්මක කිරීමේ බලය වෙල්විදානේ, ගම්මුලාදැනි සහ ගම්පහාව යනාදී ප්‍රධාන ග්‍රාමීය පරිපාලන ආයතන වලට අහිමි විය. ඒ අනුව ගම්වල වාරිමාර්ග කටයුතු පරිහානියට පත්විය. සියළු පොදු කටයුතු නොසලකා හැරුණි. ගොවිතැන් කටයුතු වලට අත්‍යවශ්‍ය වූ සාමූහික ජීවන පදනම බිඳ වැටුණි. ගමේ පැවැත්ම රඳා පැවතුන නීතිරීති පද්ධතිය වූ සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායන් ආරක්ෂා කොට පවත්වා ගැනීමට හෝ ඒවා කඩකරන අය පිළිබඳව කටයුතු කිරීමට හෝ වගකිව යුතු කිසිවකුත් නොවීය. එහෙයින් ඒතාක් කල් ගමේ සියළු දෙනාගේ කාර්ය කොටසක් වශයෙන් පැවැති පොදු සේවා සැපයීම එවක පටන් කිසිවෙකුටත් අයිති නැති කාර්යයන් කොටසක් වශයෙන් නොසලකා හැරුණි. මෙසේ ගමේ පැවැති පොදු බව, සාමූහික බව, බිඳවැටීමේ ප්‍රතිඵල කෙටියෙන් දක්වමින් 'කම්මැලි සහ නඩු කීමට කැමති එක මිනිසකුට සම්පූර්ණ ගමක ගොවිතැන් කටයුතු විනාශ කළහැකි වූ බවට' කියමනක්ද ගොඩ නැගී ඇත.

1848 ආර්ථික පරිහානිය හමුවේ තත්ත්වය තවත් නරක අතට හැරුණි. දිවයිනේ පොදු කටයුතු කොතරම් පරිහානි තත්වයකට පත්වී තිබුණේද යන්න ටොරින්ටන් ආණ්ඩුකාරයා විසින් යටත් විජිත භාර රාජ්‍ය ලේකම් වූ ශ්‍රේ සාම්වරයා වෙත යවා ඇති පහත සඳහන් විස්තරයෙන් පැහැදිලි වේ.

'දැනටත් ප්‍රයෝජනයට ගනු ලබන වැව්, වැව් බැම් සහ ඇලවේලි වැනි වාරිමාර්ග ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම සහ නඩත්තු කටයුතු කොතරම් නොසලකා හැර තිබේදැයි කිවහොත් දිවයිනේ බොහෝ ප්‍රදේශවල ඒවා සීඝ්‍රයෙන් පරිහානියට පත්වෙමින් තිබෙනු දැකිය හැකිය. ප්‍රධාන මහා මාර්ග ඉදිකිරීම සඳහා වත් අවශ්‍ය තරම් ශ්‍රමය වැටුප් ගෙවා ලබා ගැනීම ඉතා දුෂ්කරවී ඇත. එසේ ලබාගත හැකි.....පවතින මහා මාර්ග ප්‍රතිසංස්කරණය කොට නඩත්තු

කිරීම සඳහාවත් ප්‍රමාණවත් නැත. කුඩා මංමාවත්, ඇලවේලේ ආදිය මෙන්ම ප්‍රාදේශීය වැදගත්කමින් යුක්තවූ වෙනත් අත්‍යාවශ්‍ය පොදු කටයුතු කෙරෙහි ලැබෙන අවධානය කිසිසේත්ම ප්‍රමාණවත් නැත.¹³

අනිවාර්ය සේවා රාජකාරි ක්‍රමය අවලංගු කිරීම සහ ගම්සභා ක්‍රමය නොසලකා හැරීම නිසා ගම්වල පැවැත්මට මූලික වශයෙන් උපකාරී වූ සාමූහික ජීවන රටාව බිඳවැටීම, ආරවුල් නඩුහබ සංඛ්‍යාව ඉහලයාම, වැනි තත්ත්වයන් යටතේ ගම් පරිහානියට පත්වීම සහ ඒ මගින් ගැමි ජනතාවට විදිමට සිදුවූ දුක්ගැහැට 1848 ඉංග්‍රීසි විරෝධී සටනටද හේතු වූ බව ඒ පිළිබඳව කරන ලද පරීක්ෂණ වලින් හෙළිවී ඇත. මේ තත්ත්වය කෙරෙහි පාලකයින්ගේ අවධානය යොමුවිය යුතු බවත්, ඒ සඳහා පිළියම් යෙදිය යුතු බවත්, එම වැඩ පිළිවෙල යටතේ දේශීය ආයතන සහ සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායන් උපයෝගී කොට ගැනීම අනිවාර්යෙන්ම සිදුවිය යුතු බවත් 1848 සිට මේ රටේ තත්ත්වය පිළිබඳව පරීක්ෂණ පැවැත්වූ කමිටු වාර්තා වලින් මෙන්ම මේ රටේ තත්ත්වය පිළිබඳව අවබෝධයක් තිබූ නිලධාරීන් විසින්ද පෙන්වා දෙන ලදී.¹⁴ 1833 ප්‍රතිසංස්කරණ යටතේ සියළු බලතල එක් මධ්‍යස්ථානයක සංකේන්ද්‍රගත කල පාලන ක්‍රමයක් දිගු කලක් සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකි බව පැහැදිලි විය. මෙරට ජීවනාලිය බඳු ගම ගැමිජනතාව, සහ ග්‍රාමීය කෘෂිකර්මය නොසලකා හැරියහොත් පාලනය කිරීමට දෙයක් ඉතිරි නොවන බව ඔවුන්ට අවබෝධ විය. එහෙයින් පැරණි ග්‍රාමීය ජීවන රටාව සහ ග්‍රාම පාලන ක්‍රමය යළි ප්‍රතිස්ථාපනය කොට ගැමි ජනතාවට ඔවුන්ගේ කටයුතු මෙහෙයවීමට කිසියම් අන්දමේ වැඩපිළිවෙලක් සකස් කිරීමේ අවශ්‍යතාව උද්ගත වී තිබුණි.

මෙසේ එක් අතකට බලතල සංකේන්ද්‍රගතවූ මධ්‍යම ආණ්ඩුවට ගම් පාලනය කෙරෙහි ප්‍රමාණවත් අවධානයක් යොමුකළ නොහැකිවීමත්, අනික් අතට ගම්පාලනය සඳහා වූ කිසිදු ආයතනයක් ක්‍රියාත්මක නොකිරීමත් හේතුකොට උද්ගතවී තිබූ ව්‍යාකූල තත්ත්වයට පිළියම් යෙදීම සඳහා ගම්වලට ස්වපාලන තත්ත්වයක් ලැබෙන පරිදි පැරණි සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායයන් මත පදනම් වූ ග්‍රාමීය ආයතනයක් පිහිටුවීමේ අවශ්‍යතාව පිළිබඳ අදහස් රාශියක් 1848 සිට ඉදිරිපත් වූවත් ඒ කාර්යය ඉටුකිරීමෙහිලා ස්ථිර ක්‍රියාමාර්ගයක් අනුගමනය කළේ ශ්‍රීමත් හෙන්රි වෝඩ් (1855 -1860) ආණ්ඩුකාරයා විසිනි. දිවයිනේ විවිධ ප්‍රදේශවල සංචාරය කොට වාරිමාර්ග, කෘෂිකර්මය සහ ගැමි ජනතාවගේ තත්ත්වය දැක බලාගත් වෝඩ් ආණ්ඩුකාරයා එවකට උභව පළාතේ උප ඒජන්තවරයා වූ ජෝන් බේලි විසින් සකස්කර තිබූ වාර්තාවක්ද ¹⁵ උපයෝගී කොට ගෙන පැරණි ගම්සභාවට සමාන ආයතනයක් යළි පිහිටුවීම සඳහා වූ පනතක් පනවන ලදී. එය 1856 අංක 9 දරන වාරිමාර්ග පිළිබඳ පනත¹⁶ ලෙස කෙටියෙන් හැඳින් වේ.

1856 පනතේ පූර්විකාවෙන් එම පනත පැනවීමට තුඩුදුන් හේතු පැහැදිලි කොට ඇත. වාරිමාර්ග සහ වී ගොවිතැන පිළිබඳ ප්‍රයෝජනවත් වූ ද ඇත අතීතයේ සිට අනුගමනය කරන ලද ඉතා වැදගත් වූ ද, සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායයන් නොසලකා හැරීම නිසා උද්ගතවී ඇති තත්ත්වයන්, ගොවිතැන් කටයුතු සඳහා අවශ්‍ය ජලය ලබාගැනීමේදී ගොවීන් අතර ඇතිවන මතභේද, සහ ආරවුල් විසඳීමේදී මුහුණ දීමට සිදුවන ප්‍රමාදය සහ අධික වියදම ආදී ගැටළු සාමාන්‍ය උසාවි මගින් එවැනි මතභේද විසඳීමේ දී සමස්ථ ගොවිජනතාවට සිදුවන අසාධාරණකම් සහ අකටයුතුත් මේ පනත පැනවීමට හේතුවී ඇති බව එයින් පැහැදිලි වේ.

1856 වාරිමාර්ග පනත අනුව කිසියම් ගමක හෝ දිස්ත්‍රික්කයක ඉඩම් හිමියන් එකතුවී 2/3ක බහුතර කැමැත්ත ඇතිව සිය ප්‍රදේශය තුළ මේ පනත ක්‍රියාත්මක කිරීමට තීරණය කළයුතුය.¹⁷ ඔවුන්ගේ එම තීරණය ආණ්ඩුවේ ඒජන්තවරයාට දැන්වූ විට අදාළ ප්‍රදේශය 1856 වාරිමාර්ග පනත යටතේ වාරිමාර්ග දිස්ත්‍රික්කයක් ලෙස ප්‍රකාශයට පත්කරනු ලැබේ. ඉන්පසුව එම ප්‍රදේශයේ ඉඩම් හිමියන් ඒජන්තවරයා හෝ උප ඒජන්තවරයා හෝ ඔවුන්ගේ නියෝජිතයෙකුගේ ප්‍රධානත්වයෙන් රැස්වී ප්‍රදේශයේ ප්‍රචලිතව පැවති ගොවිතැන් සහ වාරිමාර්ග කටයුතු සම්බන්ධ සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායන් එකතු කොට පැහැදිලි විධිමත් නීති මාලාවක් ලෙස සකස් කොට අනුමැතිය සඳහා ආණ්ඩුවට ඉදිරිපත් කළයුතු විය.¹⁸ එසේ විවිධ ප්‍රදේශවලින් ඉදිරිපත්වන නීති මාලාවන් විධායක මණ්ඩල රැස්වීම් වලදී සාකච්ඡා කොට අනුමත කළයුතු විය. ආණ්ඩුවේ අනුමැතිය ලැබීමෙන් පසුව ඒවා වලංගු නීති බවට පත්වේ.¹⁹ එම නීති ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ ඒවා කඩකරන අය පිළිබඳව කටයුතු කිරීම සඳහා වූ බලය ඉඩම් හිමියන්ගේ ජන්දයෙන් පත්කොට ගත් මණ්ඩලයකට පැවරිනි.²⁰ එහි සභාපති තනතුර දැරුවේ ආණ්ඩුවේ ඒජන්තවරයා විසිනි. මෙසේ 1856 පනත මගින් ආරම්භ කළ පාලන ආයතනය බොහෝ දුරට පැරණි ගම්සභාව යළි ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමක් විය.

මෙම ප්‍රතිස්ථාපිත ගම්සභාවද නිත්‍ය මණ්ඩලයක් නොවීය. හෙවත් එය රැස්වූයේ අවශ්‍යවූ විටකදී පමණි. එනම් කිසියම් නීතියක් කඩකළ බවට චෝදනාවක් එල්ලවූ අවස්ථාවකදී පමණි. මෙම ගම්සභාවෙන් බලාපොරොත්තු වූයේ එය ඉදිරියට එන නඩුහබ ආරවුල් විසඳීමේදී එක් පක්ෂයක් වැරදිකරු බවට තීන්දු කොට දඬුවම් දෙනු වෙනුවට දෙපක්ෂය සමාදාන කිරීමෙන් ආරවුල් නිරවුල් කිරීමයි. එහෙත් වැරදිකරු බව තීරණයවූ අයෙකුට දඬුවම් පැමිණිවිය යුතු යයි ගම්සභාවට හැඟී ගියහොත් පොලිස් උසාවියේ මාර්ගයෙන් දඬුවම් පැමිණවිය හැකිවිය. එහෙයින් ප්‍රතිස්ථාපිත ගම්සභාව නීත්‍යානුකූල වැදගත්කමකින් යුක්ත වූද, ජනතාවගේ

විශ්වාසය දිනාගත හැකි වූද ආයතනයක් විය. මෙම ගම්පහාවේ තිබූ තවත් වැදගත් ලක්ෂණයක් වූයේ එහි තීරණ වලට එරෙහිව අභියාචනා ඉදිරිපත් කළ නොහැකිවීමයි. ඒ අතින් බලන කල එය පැරණි ගම්පහාව තරම් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආයතනයක් නොවූ බව පෙනේ. පැරණි ගම්පහා ක්‍රමය යටතේ පියවරින් පියවර උසස් නිලධාරීන් වෙත අභියාචනා ඉදිරිපත් කොට අවසානයේදී රජුගේ උසාවිය දක්වා ලඟාවීමේ අවස්ථාව ගම් වැසියන්ට තිබුණි.

1856 වාරිමාර්ග පනතේ කැපී පෙනෙන විශේෂතම ලක්ෂණයක් වනුයේ එය පිළිගෙන ක්‍රියාත්මක කිරීමට කැමති අයට පමණක් එසේ කිරීමට ඉඩදීමය. එහෙත් අවශ්‍ය බව පෙනීගිය හොත් ඕනෑම ප්‍රදේශයක මේ පනත ක්‍රියාත්මක කිරීමේ බලය ආණ්ඩුකාරයා සතුව තිබුණි. ඒ අනුව ගම්වැසියන් වෙත අණපනත් බලෙන් පටවන්නේ නැතිව ඔවුගේ කැමත්තට ඉඩදීමේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ලක්ෂණයක් ඉස්මතුවන අතර මෙරටට නුභූරු නුභූරු රාජ්‍ය නිර්බාධය වැනි ආකල්ප වලට වඩා මෙරටට ගැලපෙන සුභසාධක ප්‍රතිපත්තියට අනුකූල වන අන්දමට අවශ්‍ය වුවහොත් රජයේ මැදිහත්වීමට අවකාශ තබාගෙන තිබීමද වැදගත්ය.

මූලික වශයෙන් ගත්කල මෙම ප්‍රතිෂ්ඨාපිත ගම්පහා සැකසීම අතින් වාමි වූ අතර ක්‍රියාකාරීත්වයේදී ඉතා ලිහිල් විය. ආරවුල් විසඳීමේදී ඉංග්‍රීසි පන්තියේ උසාවි වලදී මෙන් ප්‍රතිෂ්ඨාපිත ගම්පහා වලදී නීතිඥයින් මගින් සාක්ෂි ඉදිරිපත් කරමින් දෙපක්ෂය තර්ක කිරීම වැනි ව්‍යාකූලවූද, විසඳුම්කාරී වූද ක්‍රියාපිළිවෙලක් අනුගමනය කිරීමට ඉඩ නොදිය යුතු බව පණත පැනවීම හා සම්බන්ධයෙන් මූලිකව කටයුතු කළ සියළු දෙනාගේම පාහේ අදහස විය. එහෙයින් පැරණි ගම්පහාවල මෙන්ම ප්‍රතිෂ්ඨාපිත ගම්පහාවේ නඩු විනිශ්චය කිරීමේ ක්‍රියා පිළිවෙළ ඉතා සරළ වූ අතර නීතිඥයින් මගින් කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමට අවසර නොතිබුණි.

ප්‍රතිෂ්ඨාපිත ගම්පහාවල කාර්යභාරය දෙස බලන කල වර්තමාන සංකල්පය අනුව බැලුවහොත් යම් යම් සීමාවන්ට යටත්ව ව්‍යවස්ථාදායක, විධායක, අධිකරණ යන සියළු ශේෂවල ක්‍රියාත්මක විය හැකි බලතල තිබුණි. එසේ සකස් කරන ලද අතුරු නීති ආණ්ඩුකාරයා ප්‍රධාන විධායක මණ්ඩලය විසින් සම්මත කිරීමෙන් පසුව ගම්පහා බල ප්‍රදේශය තුළ වලංගු අතුරු නීති බවට පත්වන බැවින් ප්‍රතිෂ්ඨාපිත ගම්පහාව ව්‍යවස්ථාදායක බලතල සහිත නීත්‍යානුකූල වැදගත් කමකින් යුක්ත පළාත්පාලන ආයතනයක් වූ බව පැහැදිලිය.

එමෙන්ම එම අතුරු නීති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ විධායක බලය මෙන්ම ඒවා කඩකරන ලද අයට විරුද්ධව යුක්තිය පසිඳලීමේ අධිකරණ කාර්යභාරයද ගම්පහාව වෙත පැවරී තිබුණ අතර සිරිත් විරිත් එකතුකොට විග්‍රහ කිරීමත්, ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් යුක්තිය පසිඳලීමත්, ඉඩම්

හිමියන්ගේ ඡන්දයෙන් තෝරාගත් මණ්ඩලයකින් සිදු කිරීමට. විධිවිධාන යෙදීමෙන් ගම්වැසියන්ට ඇත අතීතයේ සිට ඔවුන් විසින් භුක්ති විඳින ලද ස්වපාලන බලතල යළි ලබාදීම සිදුවී ඇති බවද දැකිය හැකිය.

කෙසේ වුවද වාරිමාර්ග හා කෘෂිකර්මය සම්බන්ධ කටයුතු හැරණුවිට ගමේ පන්සල්, මංමාවත්, අම්බලම්, ඉදිකිරීම නඩත්තු කිරීම වැනි පොදු කටයුතු පිළිබඳ පරිපාලන කාර්යභාරයන්වත් මෙම ප්‍රතිෂ්ඨාපිත ගම්සභා වලට ලැබුණේ නැත. එහෙයින් 1856 පනත මගින් ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කරන ලද ගම් සභාවේ කැපී පෙනෙන වෙනස්කම් කීපයක්ද තිබුණි. කලින් ස්වේච්ඡා සංවිධානයක් වූ ගම්සභාව වෙනුවට ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කරන ලද ගම්සභාව නීතිගත ආයතනයක් විය. සම්ප්‍රදායයන් වශයෙන් පවත්වා ගත් සිරිත් විරිත් ලිඛිත නීති බවට පත්විය. මෙවැනි තත්ත්වයක් උදාවූයේ වෙනස් වෙමින් පවතින පරිසරය තුළ පැරණි සිරිත් විරිත් සහ සම්ප්‍රදායානුකූල සංස්ථාවන් සමඟ අළුත් නීත්‍යානුකූල සංස්ථාවන් නිලධාරීන් සහ අළුත් අදහස් ක්‍රියාත්මක කරන්නේ කෙසේද? යන ප්‍රශ්නයට පිළියම් වශයෙන් ඒ ක්‍රම දෙකේම සංකලනයෙන් යුක්තවූ ග්‍රාමීය පාලන ආයතනක් පිහිටුවීම නිසාය.

මෙවැනි මානව හිතවාදී ආකල්ප මෙන්ම මෙරටට ගැලපෙන ලක්ෂණ වලින් යුක්ත වූ මෙම පණත පදනම් වී තිබූ දර්ශනය යහපත් වූ අතර එහි වගන්ති ඉතා නිරවුල්ව පැහැදිලි කොට තිබුණි. දේශීය සමාජ ආර්ථික රටාවන් ඉතා ව්‍යාකූල තත්ත්වයකත්, ජනතාව මන්දෝත්සාහී සහ කළකිරුණ තත්ත්වයකටත්, දේශීය වූ සියළු දෙනා සහ සියළු දෑ පරිහානි තත්ත්වයකටත්, පත්වී තිබූ අවධියක ජාතිය යළි ගොඩ නැඟීමේ මූලාරම්භක පියවරක් ලෙස අත්හදා බැලීම සඳහා පනවන ලද පණතක් වශයෙන් සලකන කල 1856 වාරිමාර්ග පණත සාර්ථක පියවරක් ලෙස සැලකිය හැකිය. පණත සම්මත වීමෙන් පසුව කිසිදු පක්ෂයකින් එල්ලවූ දැඩි විරුද්ධවාදිකම් වලින් තොරව වැඩි දෙනා ඉතා කැමැත්තෙන් පිළිගත් වැඩපිළිවෙලක් වශයෙන් ක්‍රියාත්මක කිරීමේ කටයුතු ආරම්භ කිරීමට හැකිවීම පණතේ සාර්ථකත්වය විදහා දැක්වෙන ලක්ෂණයක් සේ සැලකිය හැකිය. සීඝ්‍රයෙන් වෙනස් වෙමින් පැවති සමාජ ආර්ථික ක්‍රමයකට ගැලපෙන පරිදි මුළුමනින්ම අළුත් ක්‍රමයක් හඳුන්වා දුන්නේ නම් මහජනතාවගේ විරුද්ධත්වය එල්ලවීමට ඉඩ තිබුණ නමුත් දේශීය සම්ප්‍රදායානුකූල ආයතනයක් අළුත් වාතාවරණයට ගැලපෙන පරිදි සකස්කර ගැනීම ඉතා සාර්ථක ලෙස ඉටුකර ගත් පනතක් වශයෙන් මේ පනත කෙරෙහි සමකාලීන එංගලන්තයේ පවා බෝහෝ දෙනාගේ ප්‍රසාදය පලවී ඇත. එමෙන්ම මෙම පණත මූලික වශයෙන් අවුල්වී තිබූ වාරිමාර්ග සහ කෘෂිකාර්මික ක්‍ෂේත්‍රවල ආරවුල් බේරුම් කිරීම අරමුණු කොට ගත් පියවරක් වූ නමුත් එය පිටුපස එක්තරා ප්‍රමාණයකට මහජනයා ස්වයංපෝෂණය (self support) සඳහා යොමු කිරීමේ අරමුණද තිබූ බව පෙනේ. මේ පණතේ අන්තර්ගතවූ එම අරමුණු මගින් වඩාත් උද්දාමයට

පත්වූ මධ්‍යම පළාතේ ඒජන්තවරයා වූ රෝඩන් පවර් ගේ බලාපොරොත්තුව වූයේ මේ පණත ග්‍රාමීය ප්‍රජාවගේ පාලන කටයුතු වැඩි වශයෙන් ඔවුන්ගේම අතට පත් කරමින් තම ප්‍රජාවගේ කටයුතු තමන්ගේ දේ වශයෙන් සිතීමටත්, ඒ අනුව කටයුතු කිරීමටත් සියළුදෙනා පුරුදු කරනු ලබන කැපී පෙනෙන ප්‍රයත්නයක් වනු ඇති බවය.²¹

මෙම පණතේ සාර්ථකත්වය ගැන සලකා බැලීමේදී පැහැදිලිවන එක් කරුණක් වන්නේ එය මුළු දිවයින පුරාම එක ලෙස ක්‍රියාත්මක නොවූ බවයි. එයට තුඩුදුන් හේතු කීපයකි. ඒ අතර ප්‍රධාන වන්නේ මෙම පනත ක්‍රියාත්මකවීම හෝ නොවීම මහජන කැමැත්ත මත රඳා පැවතීමයි. එමෙන්ම ආණ්ඩුවේ නිලධාරීන්ගේ උනන්දුව සහ කැපවීමේ ප්‍රමාණයන්ද පණත සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මකවීම කෙරෙහි බලපා ඇති බව පෙනේ. විශේෂයෙන් මේ පණතේ සාර්ථකත්වය එය නිවැරදි ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා පුද්ගලිකව ඒජන්තවරුන් සහ උප ඒජන්තවරුන් කැපවන ප්‍රමාණය මත රඳා තිබුණ බව වෝඩ් ආණ්ඩුකාරයා පවා අවබෝධ කොට ගෙන තිබූ බව පැහැදිලිය. ආණ්ඩුවද මෙම පණත ක්‍රියාත්මක කරන ආකරය පිළිබඳ සුපරීක්ෂාවෙන් බලා සිටි අතර විධායක මණ්ඩලය වෙතට ඉදිරිපත් වූ අතුරු නීති වශයෙන් සම්පාදිත සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායන් අතරින් සුදුසු ඒවා අනුමත කිරීමත් නුසුදුසු බව පෙනෙන ඒවා ප්‍රතික්ෂේප කිරීමත් ඉතා ප්‍රවේශමෙන් සලකා බලා තීරණය කළ බව දැකිය හැකිය. එමෙන්ම වෝඩ් ආණ්ඩුකාරයා පණත ක්‍රියාත්මක වන අන්දම පිළිබඳ වාර්තා ගෙන්වා ගෙන එවකට සහකාර යටත් විජිත ලේකම් තනතුරට පත්ව සිටි බේලි මගින් ඒවා පරීක්ෂා කර බලා අවශ්‍ය පියවර ගත් බවත් දැකිය හැකිය. ඇතැම් ප්‍රදේශවල ආණ්ඩුව බලාපොරොත්තුවූ පරිදි පණත සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක වන නමුත් ඇතැම් ප්‍රදේශවල එසේ නොවන බව පැහැදිලි වූ විට එවැනි තත්ත්වයක් උද්ගත වීමට තුඩු දුන් හේතු සොයා බැලූ අතර විශේෂයෙන් ඒජන්ත සහ උප ඒජන්ත වැනි නිලධාරීන් පණත සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමට ප්‍රමාණවත් තරම් කැපවීමෙන් වැඩ නොකළ බව පැහැදිලි වූ අවස්ථා වලදී වැඩ කටයුතු කොතරම් බහුල වුවත් ඔවුන්ගේ අවධානය මේ පණත සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම කෙරෙහි යොමු කළ යුතු බවට නියම කළ වක්‍ර ලේඛන²² පවා යැවූ බව දැකිය හැකිය.

පණත එක්වරම දිවයින පුරාම ක්‍රියාත්මක කිරීමට ආණ්ඩුකාරයා කලබල වූයේ නැත. පළමුවෙන්ම අත්හදා බැලීම කලේ බදුල්ල, මාතලේ සහ කොළඹ දිස්ත්‍රික්ක වලය. 1856 වනවිට හත් කෝරළයේ නුවර කලාවිය, බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කය සහ දකුණු පළාතේ බොහෝ ප්‍රදේශ වලද පණත ක්‍රියාත්මක කොට තිබුණි. 1867 වනවිටත් යටිනුවර, උඩුනුවර, බිත්තෑන්ත, නුවරඑළිය යන ප්‍රදේශවල පණත ක්‍රියාත්මක කොට තිබුණේ නැත. පණත ක්‍රියාත්මක වූ ප්‍රදේශවල සියළු නිල වාර්තා වලින්

කියැවෙන්නේ පණත ඉතා සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක වූ බව සහ මහජනතාව ඉතා සතුටින් එය පිළිගත් බවය.²³ විශේෂයෙන් උඩරට ප්‍රදේශවල ඉංග්‍රීසි ආණ්ඩුව යටතේ පනවන ලද පණත් අතරින් මෙතරම් ජනප්‍රියවූ ද ජනතාව උද්දාමයෙන් යුතුව ක්‍රියාත්මක කලාවූද වෙනත් පණතක් නොවූ බව සඳහන්වී ඇත. ඉංග්‍රීසි පාලකයින් ඔවුන් මූලිකව කටයුතු කළ වැඩපිළිවෙලක් මහජනතාව සතුටින් පිළිගන්නා බව දකින විට ඒ පිළිබඳව අතිශයෝක්තියෙන් වර්ණනා කිරීමට ඉඩ ඇති බවද අමතක නොකළ යුතුය. එහෙත් වෝඩ් ආණ්ඩුකාරයා දිවයිනේ සංචාරය කළ අවස්ථා වලදී ඒ ඒ ප්‍රදේශවල ජනතාව ඔහු වෙත භාරදුන් පෙත්සම්වල සඳහන්වී තිබූ කරුණු ද ප්‍රතිෂ්ඨාපිත ගම්පහාව සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක වූ ප්‍රදේශවල ජනතාව ඉදිරිපත් කළ ස්තූති යෝජනාවල අඩංගු වූ කරුණුද, ඉඩම් හිමියන් වාරිමාර්ග මණ්ඩලයේ රැස්වීම් වලට සහභාගි වූ අන්දම, සහ එහිදී ඔවුන් සාමකාමී සහ සුභද්‍රැලි ලෙස සාකච්ඡා පැවැත්වූ ප්‍රායෝගික ස්වභාවය²⁴ යනාදී දේ සැලකිල්ලට ගත්කල බොහෝ ප්‍රදේශවල ප්‍රතිෂ්ඨාපිත ගම්පහා ඉතා සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක වූ බව නිගමනය කළහැකිය. විශේෂයෙන්ම පණත පැනවීමේදී මූලිකව කටයුතු කළ ජෝන් බේලි සහ රොඩන් පවර් පණත ක්‍රියාත්මක කිරීම භාරව කටයුතු කළ නිලධාරීන් වශයෙන් උභව සහ මධ්‍යම පළාත් වල ප්‍රතිෂ්ඨාපිත ගම්පහාව බෙහෙවින් සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක වූ බවට සාධක ඇත.²⁵ කෘෂිකර්මික සහ වාරිමාර්ග කටයුතු වලට අදාල ආරවුල් නිරවුල් කොට එම ක්ෂේත්‍ර විධිමත්ව පුනරුත්ථාපනය කිරීම මෙම පනතේ මූලික අරමුණක් සේ සලකන කළ ප්‍රතිෂ්ඨාපිත ගම්පහා බෙහෙවින් සාර්ථක ප්‍රතිඵල ලබා ඇති බව පෙනේ. බදුල්ල ප්‍රදේශවාසීන් ගේ ප්‍රකාශයක් අනුව මෙම පණත ජනතාවට ප්‍රයෝජනවත් ලෙස ක්‍රියාත්මක වූවා පමණක් නොව වී වගා කරන අය වියදම්කාරීවූද, කරදරකාරීවූද, නඩු මාර්ග වලට බැසීමෙන් වළක්වා ගත් බවද සඳහන් කොට ඇත.²⁶ නුවර කලාවියේ උප ඒජන්තවරයාද එම කරුණම සඳහන් කොට ඇත. 1871 දී පනවන ලද ග්‍රාමීය ප්‍රජාව පාලනය කිරීම පිළිබඳ පණතට 1856 වාරිමාර්ග පණත මූලික වශයෙන් ආදර්ශ කොට ගෙන තිබීමෙන් සහ එම පණත මගින් 1856 පණතේ ඉදිරි පියවරක් වශයෙන් ප්‍රජාව පාලනය කිරීම සඳහා ගම්පහා ක්‍රමය තව තවත් පුළුල් ලෙස ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කිරීමෙන්ද පැහැදිලි වන්නේ 1856 පණත සාර්ථක ප්‍රතිඵල ලැබූ බවය.

මෙසේ වොඩ් ආණ්ඩුකාරයා මෙන්ම ඔහුට සහය දැක්වූ ආණ්ඩුවේ ඒජන්ත සහ උප ඒජන්ත වැනි නිලධාරීන් කීප දෙනෙකුගේ ඇප කැප වීම මත 1856 වාරිමාර්ග පණත බොහෝ ප්‍රදේශවල සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක වූ අතර එමගින් වී ගොවිතැන් කටයුතු සහ වාරිමාර්ග ප්‍රතිසංස්කරණය සහ නඩත්තු කටයුතු වලට අදාල ගැටළු සහ ආරවුල් බොහෝ දුරට නිරාකරණය කරගත හැකිවිය. 1833 ප්‍රතිසංස්කරණ වලින් එකී ක්ෂේත්‍රවල උද්ගත කොට තිබූ අනිටු විපාක බොහෝමයක් පිටුදැකිය හැකිවිය. එහෙත්

1833 දී විශේෂයෙන් ගම්පහාව නොසලකා හැර හඳුන්වා දෙන ලද අළුත් අධිකරණ රටාව හේතු කොට උද්ගතවී තිබූ ව්‍යාකූල තත්ත්වය දිනෙන් දින වර්ධනය වූවා විනා අඩුවූයේ නැත. 1856 ප්‍රතිෂ්ඨාපිත ගම්පහාවේ කාර්යයන් වී ගොවිතැන් කටයුතු සහ වාරිමාර්ග නඩත්තු කටයුතු වලට පමණක් සීමාවූ බැවින්ද විශේෂයෙන් වතුචගාව සඳහා ඉඩම් විකිණීම හේතු කොට ගම්වල ඉඩම් ආරවුල් මෙන්ම වෙනත් විවිධ මාදිලියේ නඩුහල දිනෙන් දිනම වැඩිවූ බැවින් ගම්වල සාමය, සමාදානය සහ ස්ථාවරත්වය ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කොට ගැමි ජනතාව ගමන් කරමින් සිටි පරිහානි තත්ත්වයෙන් මුදවා ගැනීම සඳහා කිසියම් ප්‍රතිකර්මයක් යෙදිය යුතු තත්ත්වයක් උදාවී තිබුණි.

1860 දශකය වනවිට උද්ගතවී තිබූ බැරෑරුම් ප්‍රශ්නයක් වූයේ ගැමි ජනතාව විශාල වශයෙන් ඔවුනොවුන්ට එරෙහිව නඩු මඟට බැස සිටීමයි. බොහෝ ඉංග්‍රීසි නිලධාරීන්ගේ සහ ලේඛකයින්ගේ අදහස අනුව මේ තත්ත්වයට හේතු වූයේ සිංහල ජනතාව නඩු කීමට දැක්වූ ආශාවයි. 'ජාතියක් වශයෙන් ගත්කල සිංහලයින් නඩු කීමට වඩාත්ම කැමති ජාතිය වශයෙන් හැඳින්විය හැකි.'²⁷ බව කිවූ ඇතැම් ඉංග්‍රීසි නිලධාරීන් මෙන්ම ඉංග්‍රීසි ලේඛකයින්ද එමගින් උත්සාහ කළේ නඩු කීමට විශාල කැමැත්තක් දැක්වූ දේශීය ජනතාව ඉංග්‍රීසි උසාවිවල නඩුකීම විලාසිතාවක් කොට සැලකූ බවත් එබැවින් ඔවුන් උසාවි ගානේ කාලය, මුදල් සහ ශ්‍රමයද මිඩංගු කරන බවත් හුවා දක්වමින් උද්ගතවී ඇති ඇති විනාශකාරී තත්ත්වයේ වගකීම දේශීය ජනතාව වෙත පැවරීමටය. එහෙත් රොබින්සන් ආණ්ඩුකාරයාගේ ප්‍රකාශයකින් තත්ත්වය ඊට වඩා වෙනස් බවත් ඉංග්‍රීසීන් විසින් ක්‍රියාත්මක කරන ලද ප්‍රතිසංස්කරණවල වරදින් දේශීය ජනතාව හුරු පුරුදුව සිටි සරළ වාමි ක්‍රමයක් විනාශවී යාම නිසා 1870 දශකය වනවිට දක්නට ලැබුණ අන්දමේ ව්‍යාකූල තත්ත්වයක් උද්ගතවූ බවත් පැහැදිලි වේ.

'අපේ ක්‍රමය මගින් දේශීය ගම් පාලන ක්‍රමයේ තිබූ සියළු වැදගත් අංශ විනාශ කොට ඇති අතර ඒ වෙනුවට යුරෝපීය විනිශ්චයකරුවන් විසින් යුරෝපීය ආකාරයට සිවිල් මෙන්ම අපරාධ යුක්තිය විනිශ්චය කටයුතු මෙහෙයවනු ලබන සුළු උසාවි 40 ක් පමණ දිවයින පුරා මහජනතාවට ලබාදී ඇත. ඒ ක්‍රමය යටතේ දේශීය ජනතාවට වෘත්තීයමය නීතිඥයන් යොදවා ගැනීමට සිදුවූ අතර භාෂා පරිවර්තකයන් මැදිහත්වීමද අවශ්‍ය වේ. මෙලෙස සකස් කරන ලද උසාවි ක්‍රමයක් පෙරදිග නොදියුණු ගොවි ජනතාවගේ අවශ්‍යතා සපුරාදීමට අපොහොසත් වීම හෝ අපේ ක්‍රමය ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතාවලට අනුව හැඩගසා ගැනීමට ප්‍රයත්න දැරීමේදී අපේ ක්‍රමයේ අපරාධ යුක්ති විනිශ්චය ක්‍රමය ඔවුන්ගේ සිවිල් අයිතිවාසිකම්

ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සහ සුළු ආරවුල් සඳහා පලිගැනීමේ ලාභදායකවුත්, නොවරදින සුළුවුත් මාර්ගයක් වශයෙන් යොදා ගැනීමට ප්‍රයත්න දැරීම ගැන පුදුම විය යුතු නැති²⁸ බව ආණ්ඩුකාරයාගේ ප්‍රකාශයේ සටහන් වී ඇත.

කෙසේ වුවද 1870 වනවිට ජනතාව විශාල වශයෙන් විවිධ මාදිලියේ ප්‍රශ්න සහ ආරවුල් මුල්කොට නඩු මගට බැස සිටීම බරපතල ප්‍රශ්නයක් බවට පත්වී තිබුණි. දේශීය ගැමි ජනතාව ඔවුන්ගේ සුළු ආරවුල් විසඳා ගැනීම සඳහා කොතරම් නඩු මගට බැස සිටියේද කිවහොත් 1869 පොලිස්පතිවරයාගේ පාලන වාර්තාවෙන් හෙලිවන අන්දමට ජනගහනයෙන් 1/13 ක් අපරාධ නඩුවල විත්තිකරුවන් වශයෙන් උසාවි ඉදිරියට පමුණුවා තිබුණි. සිවිල් නඩු සඳහා උසාවි වලට රැස්වූ අයද එක්ව ගත්කල තෝමස් බර්වික්ගේ අදහස වූයේ වාර්ෂිකව දිවයිනේ සිටි සම්පූර්ණ ජනගහනයට සමාන සංඛ්‍යාවක් නඩුහබ සඳහා උසාවි වෙත ගිය බවයි. ඔහු මෙසේ ගණන් බලා ඇත්තේ දළ වශයෙන් එක් නඩුවක් සඳහා එක් නඩු වාරයකදී පැමිණිලි විත්ති දෙපක්ෂය විසින් සාක්ෂිකරුවන් වශයෙන් ගෙන්වූ පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාව ද සැලකිල්ලට ගනිමිනි. ²⁹ කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයේ විනිශ්චයකාරවරයා වශයෙන් සේවය කළ තෝමස් බර්වික් පෙන්වා දුන් පරිදි 'වැඩිහිටි ජනතාවගෙන් විශාල කොටසක් නිශ්චල සහ වියදම්කාරී නඩුහබ මගින් ඔවුන්ගේ වැඩදායකවූ ජීවනෝපායන්ගෙන් ඉවතට ඇද දමා තිබුණි. අධිකරණ රටාවක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා රජය විසින් අධික වියදමක් දැරිය යුතු තත්ත්වයක් පමණක් නොව ජයග්‍රහනය ලැබීමේ ආශාවෙන් උසාවි වල නඩු මාර්ගයෙන් සුදු කෙලීමේ තත්ත්වයක් අප විසින්ම උද්ගත කර ඇත.'³⁰

ආණ්ඩුකාරයාගේ ඉහත සඳහන් ප්‍රකාශනයෙන් කියවෙන්නේ බර්වික් ගේ අදහසම වූ අතර එයින් පැහැදිලි වන්නේ ඉංග්‍රීසි පාලනය යටතේ අළුත් ආයතන හඳුන්වා දෙමින් දේශීය ආයතන පරිහානියට පත්වීමට ඉඩහැරීමේ දුර්විපාක 1870 වනවිට ඉංග්‍රීසි පාලකයින්ට අවබෝධ වෙමින් තිබුන බවයි. එසේ පරිහානියට යැවූ ආයතන අතරින් විශේෂයෙන් ඔවුන්ගේ අවධානය යොමු වූයේ ග්‍රාමීය ආයතන කෙරෙහි වූ අතර එයින් දේශීය ක්‍රමය යටතේ ග්‍රාමීය ජීවන රටාව මුළුමනින්ම මෙහෙයවන ලද ගම්සභා ක්‍රමය නොසලකා හැර දැමීමෙන් අනිවූ විපාක විදීමට සිදුවී ඇති අන්දම ඔවුන්ට අවබෝධ වෙමින් තිබුනි.

1856 වෝඩ් ආණ්ඩුකාරයා විසින් ගම්බද පරිපාලන කටයුතු සඳහා ප්‍රතිෂ්ඨාපිත කරන ලද ගම්සභාව මේ අවධිය වනවිට බොහෝ ප්‍රදේශවල සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක වෙමින් තිබුන බැවින් එය ආදර්ශයට ගතහැකි තත්ත්වයක් තිබුනි. ඒ අනුව ගම්බද අධිකරණ කටයුතු සඳහාද

ගම්සභාව යළි ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම මගින් මේ ප්‍රශ්නයට විසඳුම් ලබාගත හැකි බව බොහෝ නිලධාරීන්ට අවබෝධ වී තිබුණාට සැක නැත. එහෙත් ආණ්ඩුකාරයාට පිටපතක්ද සහිතව යටත් විජිතයේ ලේකම් වෙත යවන ලද ලිපියකින් මුලින්ම ඒ අදහස පැහැදිලි කොට දුන්නේ කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයේ විනිශ්චයකාරවරයා වූ තෝමස් බර්වික් විසිනි.³¹ අතින් නිලධාරීන්ට මෙන්ම බර්වික්ටද ගම්සභා ක්‍රමයේ තිබූ අනගිතම වටිනාකම වූයේ එය ලාභදායක වූත් නීතිඥයන් මැදිහත් නොවන්නා වූත් උසාවි ක්‍රමයක් වීමය. මේ අවධිය වන විට කිසියම් සුළු ආරාධනා සඳහා හෝ උසාවියට පැමිණිලි ඉදිරිපත් කලහොත් එහි අවසාන තීන්දුව ලැබෙන තෙක් දැරීමට සිදුවූ වියදම බොහෝ විට නඩුව සම්බන්ධ දැයෙහි වටිනාකමට වඩා බොහෝ සෙයින් වැඩිවූ බව පෙන්වා දෙන බර්වික් ගේ උදාහරණයක් අනුව පවුම් 10 ක් වටිනා ඉඩමක බලහත්කාරයෙන් පදිංචි වීම පිළිබඳ නඩුවක් අවසන් වනවිට ඉඩමේ වටිනාකම මෙන් දෙසිය ගුණයක වියදමක් දැරීමට සිදු විය. අධික මුද්දර ගාස්තු පමණක් නොව නීතිඥයින් වෙනුවෙන් ගෙවීමට සිදුවූ අධික ගාස්තු සාක්ෂිකරුවන්ට ගෙවන බටා, වැනි දෑ මෙයට ඇතුළත් වුවත් ගැමියන් නඩුව සඳහා පෙනී සිටීම සඳහා ගමෙන් බැහැරව යන අවස්ථා වලදී ඔවුන්ගේ ජීවනෝපායන්ට, ගොවිතැන් වලට සිදු වන පාඩුව ඇතුළත් වී නැත. මේ හැර නීතිඥයන් ඔවුන්ගේ පුද්ගලික ලාභ ප්‍රයෝජන තකා තව තවත් නඩු කීමට ජනතාව පොළඹවන බවද දක්නට ලැබුණි. ගැමි ජනතාවට අවශ්‍ය වන්නේ 'ඔවුන්ටත් ආණ්ඩුවටත් විශාල වියදමක් දැරීමට සිදුවන පරිදි ඉංග්‍රීසින් විසින් පිහිටුවන ලද විධිමත් උසාවි වෙත ගෙන ඒමට සිදුවී ඇති නඩුහල ලාභයටත් පහසුවටත්, ගමේදීම ගැමි ජනතාව ඉදිරියේ ගැමි ජනතාව විසින්ම විසඳනු ලබන ක්‍රමයක්'³² බව බර්වික් විසින් යටත්විජිත ලේකම් වෙත ඉදිරිපත් කළ ලිපියේ සඳහන් කලේ එවකට පැවති ක්‍රමයේ දුර්වලකම් සහ අඩුපාඩු සියල්ල සැලකිල්ලට ගැනීමෙන් පසුව බව පැහැදිලිය.

1871 දී ගම්සභා ක්‍රමය නැවත ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම උද්ගත වී ඇති තත්ත්වයට නියම පිළියම බව පිළිගත් රොබින්සන් ආණ්ඩුකාරයා ඒ සඳහා පනතක් සකස් කිරීමේ කාර්ය භාර දුන්නේ රජයේ නීතිඥ රිචඩ් මෝගන්ටය. 1856 වෝඩ් ආණ්ඩුකාරයාගේ පණතට සුළු වෙනස්කම් කීපයක් පමණක් ඇතුළත් කොට සකස් කරන ලද පණතක් උද්ගතවී ඇති තත්ත්වයට සරිලන වැඩපිළිවෙලක් සකස් කරගත හැකිවනු ඇති බව මෝගන්ගේද විශ්වාසය විය.

ඉතා ඇත අතීතයේ පටන් වර්ධනය වී බ්‍රිතාන්‍යයන් පැමිණීමට පෙර ලංකාවේ ක්‍රියාත්මකවූ 'ප්‍රජා ස්වපාලන ක්‍රමය' පිළිබඳ ඉංග්‍රීසි ජාතික සෑම ලේඛකයෙකු මෙන්ම නිලධාරියෙකු පාහේ සඳහන් කොට අගය කොට ඇති නමුත් 1871 ග්‍රාම ප්‍රජා ක්‍රමය පිළිබඳ (VILLAGE COMMUNITES)

පණත සකස් කිරීමේදී විශාල කාර්යභාරයක් ඉටුකල යටත් විජිතයේ ලේකම් රසල් විසින් මේ රටේ ක්‍රියාත්මක වූ ඒ පැරණි ප්‍රජා ක්‍රමය පිළිබඳව දරන ලද අදහස් ඉතාමත්ම වැදගත්ය. 1871 ආරම්භ කරනු ලබන වැඩපිළිවෙලක තිබිය යුතු අරමුණු සහ පරමාර්ථ එයින් පැහැදිලි කොට ඇත. ඉංග්‍රීසීන් පැමිණීමට පෙර උඩරට ප්‍රදේශවල ක්‍රියාත්මක වූ එම ප්‍රජා පාලන ක්‍රමය පිළිබඳ ඔහුගේ විස්තරය මෙසේ විය.

‘සෑම ප්‍රජාවක්ම එම ප්‍රජාවේ ස්වාභාවික නායකයින් මගින් පාලනය කරන ලද ජිනෘ මූලික ක්‍රමයක් පැවතුනි. ගම්මුලාදැනියා ඔවුන්ගේ සභාපති වශයෙන් තබා ගෙන ගමේ ජ්‍යෙෂ්ඨයන් විසින් එහි සිදුවන දෑ දැකබලා ගැනීමටත්, සහභාගිවීමටත්, විවේචනය කිරීමටත්, කැමති සියළු දෙනාද පිරිවරා ගෙන පහසු ස්ථානයක වරින් වර රැස්වී ඔවුන්ගේ පොදු අවශ්‍යතා පිළිබඳ කරුණු පිළිබඳව සාකච්ඡා කරන ලද අතර එහිදී සිවිල් ආරවුල් විසඳමින් දේපල සහ පුද්ගලයන්ට අලාභහානි පැමිණවූ බව සනාථවී වැරදිකරුවන්වූ අයට දඩුවම් ද නියම කරන ලදී’

1871 වනවිට ලංකාවේ උද්ගතවී තිබූ ව්‍යාකූල තත්ත්වයට පිළියම් වශයෙන් රසල්ට වුවමනා වූයේ එම පැරණි ක්‍රමය යළි ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමටය. ‘එසේ නම් අපි එකතුවී බ්‍රිතාන්‍ය රැජිනගේ රටවැසියන් වන මේ රටේ අපේ සහෝදර ජනතාව අප විසින් මෙතෙක් කලක් ගෙන යන ලද්දාවූ මංමුලා මාවතෙන් ඉවත් කොට සරල, වාමි බවින් සහ අර්ථවත් බවෙන් යුක්ත වූ ඔවුන්ගේ පැරණි මාවතට යොමු කරමු.’ යනුවෙන් ඔහු 1871 පණත හඳුන්වා දුන් අවස්ථාවේ ව්‍යවස්ථාදායක මණ්ඩලයේ සාමාජිකයින්ට ආයාචනා කළේය.

ඒ අනුව 1871දී බස්නාහිර පළාතේ ඒජන්තවරයා වූ සී. පී. ලෙයාර්ඩ් යටත් විජිත ලේකම් රසල්, ආදි ප්‍රධාන පෙලේ නිලධාරීන් කීප දෙනෙකුගේම සහය ඇතිව රජයේ නීතිපති රිචඩ් මෝගන් විසින් සකස් කරන ලදුව ව්‍යවස්ථාදායක මණ්ඩලයේදී සම්මත කර ගන්නා ලද ග්‍රාමීය ප්‍රජාව පිළිබඳ පණතේ³⁴ ප්‍රධාන අරමුණ වූයේ සුළු සිවිල් සහ අපරාධ නඩු විසඳීමේ බලයද ඇතුළුව ගමේ පාරවල්, ඒ දඩු, පාලම්, මංමාවත්, අම්බලම් ආදී දෑ ඉදිකිරීම සහ නඩත්තු කිරීම, ළමයින්ට අධ්‍යාපනය ලබාදීම, ගවයින් ඇති කිරීම, තණබිම් ආරක්ෂා කොට පවත්වා ගැනීම ඇතුළු අනිකුත් පොදු අවශ්‍යතා සපුරාලීමට අදාලවූ ප්‍රාදේශීය කටයුතු තම තමන්ගේ ප්‍රදේශයට අවශ්‍ය පරිදි පාලනය කර ගැනීමේ බලය සෑම ප්‍රදේශයකම පදිංචිකරුවන්ට ලබාදෙන ‘ප්‍රජා ස්වපාලන ක්‍රමයක්’ ගොඩනැගීමයි.³⁵ ඊට අමතරව මහජනතාව මගින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන ක්‍රමයකින් විනා අන් කිසිදු ක්‍රමයකින් කාර්යක්ෂම ලෙසත්, එලදායී ලෙසත් ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකි පැරණි සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායයන් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වූ තීව්‍රීකී සම්පාදනය

කිරීමේ ව්‍යවස්ථාදායක බලයද ප්‍රජාව වෙතම පැවරිය යුතු බව ආණ්ඩුකාරයාගේ පිළිගැනීම වූ බැවින් ඒ අරමුණ ඉටුකිරීම සඳහා වූ වගන්තිද මෙම පණතට ඇතුළත් කොට ඇත.

ග්‍රාමීය ප්‍රජාව පිළිබඳ වූ මෙම පණතේ පරිපාලනමය සහ අධිකරණමය වශයෙන් කොටස් දෙකක් දක්නට ලැබුණි. පරිපාලනය පිළිබඳ වූ කොටසින් ගමේ ජනතාව විසින් තෝරාගනු ලැබූ 'ග්‍රාම මණ්ඩලය'³⁶ නමින් හැඳින්වූ මණ්ඩලයක් මගින් ගමේ පොදු කටයුතු පාලනය කරගැනීම සඳහා විධිවිධාන යොදා තිබුණි. අධිකරණමය කොටසින් 'ග්‍රාමීය උසාවිය'³⁷ නමින් හැඳින්වූ ගම් මට්ටමේ අධිකරණ උසාවියක් පිහිටුවීමට විධිවිධාන යොදා තිබුණි. පැරණි ගම්සභාව යටතේ මෙන්ම අළුත් ක්‍රමය යටතේද මෙකී අංශ දෙකම එකට ක්‍රියාත්මක කිරීම පණතේ නිර්මාපකයින්ගේ බලාපොරොත්තු විය. එහෙත් 'ගම්සභාව' යන පැරණි වචනය ඉවත් කොට පරිපාලන කටයුතු සඳහා සකස් කරනු ලැබූ මණ්ඩලය 'ග්‍රාම මණ්ඩලය' වශයෙන් ද අධිකරණ කටයුතු සඳහා වූ මණ්ඩලය 'ග්‍රාමීය උසාවිය' වශයෙන් ද හැඳින්වීම හේතු කොට පණත සම්මතවූ අවස්ථාවේ පටන්ම පරිපාලන සහ අධිකරණ යන අංශ දෙක වෙන වෙනම ක්‍රියාත්මක වෙනු දක්නට ලැබුණි. ඒ අනුව 1871 දී ප්‍රතිෂ්ඨාපිත ග්‍රාමීය ප්‍රජා පාලන ක්‍රමය යටතේ පරිපාලන අංශය 'ගම් කාර්ය සභාව' වශයෙනුත් අධිකරණ අංශය 'ගම්සභා උසාවිය' වශයෙනුත් ප්‍රචලිත විය.

ගම්කාර්ය සභාව:

1856 වාරිමාර්ග පණත මෙන්ම 1871 ග්‍රාමීය ප්‍රජාව පිළිබඳ වූ පණත ක්‍රියාත්මක කිරීමද ජනතාවගේ කැමැත්ත මත තීරණය විය. පණත ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වූ බල ප්‍රදේශ නියම කිරීම ආණ්ඩුකාරයා සහ විධායක මණ්ඩලය සතු කාර්යයක් විය.³⁸ ඒ අනුව ගම්මුලාදැනි කොට්ඨාශයක් හෝ එයින් කොටසක් ආණ්ඩුකාරයා සහ විධායක මණ්ඩලය කැමති පරිදි මේ පණත ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වූ එක් බල ප්‍රදේශයක් වශයෙන් නියම කළ හැකිවිය. එසේ නියම කරනු ලබන බල ප්‍රදේශයක් තුළ වාසය කරන ගම්වැසියන් 10 දෙනෙකුගේ ඉල්ලීමක් ඉදිරිපත්වූ විට අදාළ පළාතේ ඒජන්තවරයා විසින් පණතින් නියම කොට තිබූ පරිදි ගවයින් හණ තැබීමේ සිට දරුවන්ට අධ්‍යාපනය ලබාදීම දක්වා විවිධ මාදිලියේ කුදු මහත් කාර්යයන් රාශියක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය නීති සකස් කිරීම පිණිස අදාළ බල ප්‍රදේශයේ මහජන රැස්වීමක් කැඳවිය යුතුවිය. එම රැස්වීම ඒජන්තවරයා කැමති ස්ථානයක පැවත්විය හැකි වුවත් රැස්වීමේ අරමුණ පැහැදිලි කොට රැස්වීම් පැවැත්වෙන දිනය, ස්ථානය සහ වේලාව පිළිබඳ නියමිත දිනයට එක් මසකටවත් කලින් බල ප්‍රදේශ පුරා විසුරුවා හරිනු ලබන දැන්වීම් මගින් මහජනතාව අතර ප්‍රසිද්ධ කළයුතුය. ඒජන්තවරයා විසින් කැඳවනු ලබන රැස්වීම් ඔහුගේ

ප්‍රධානත්වයෙන් පැවත්වෙන අතර අදාල බල ප්‍රදේශයේ පදිංචි වයස අවුරුදු 21 ට වැඩි රැස්වීම් දිනයට පෙර අවුරුදු 5 ක් ඇතුළත උසාවියෙන් වරදකරුවී හෝ දඬුවම් ලබා හෝ නැති රැස්වීමට පැමිණ සහභාගිවන සියළු දෙනාටම රැස්වීමේ වැඩ කටයුතු වලදී ඡන්දය දීමේ අයිතිය ලැබුණි.³⁹ මුලසුන දරන ඒජන්තවරයා විසින් පණතේ අරමුණු සහ රැස්වීමේ අරමුණු පැහැදිලි කළයුතු අතර එහිදී සිදුවන සියළු කටයුතු පිළිබඳ වාර්තා තැබිය යුතු විය. එම වාර්තා ආණ්ඩුකාරයා වෙත යැවිය යුතුවූ අතර පිටපතක් අදාල කවිවේරියේ තබාගත යුතු විය.

පණතේ 6 වැනි වගන්තිය යටතේ ග්‍රාමීය ප්‍රජාවට ලබාදී ඇති නීති සම්පාදක කටයුතු වලදී සහය වීමේ බලය මෙම රැස්වීමට සහභාගි වන සියළු දෙනාටම ලැබේ. එහෙත් පණතේ ප්‍රජාවට ලබාදී ඇති බලතල සහ පවරා ඇති කාර්යභාරයන් පහසුවෙන් ඉටුකර ගැනීම සඳහා රැස්ව සිටින සුදුසුකම් ඇති අයගේ ඡන්දයෙන් කමිටුවක් පත්කොට ගැනීමට විධිවිධාන යොදා තිබුණි.⁴⁰ පණත යටතේ සියළු ප්‍රජාව වෙත පවරා ඇති නීති සම්පාදක බලය ද රැස්වී සිටින අයගේ කැමැත්ත පරිදි එසේ තෝරාගනු ලැබූ, කමිටුව වෙත පැවරීමට පුළුවන. 1871 පනත යටතේ කැඳවන ලද මහජන රැස්වීමේදී තෝරාගනු ලැබූ පසු කාලයේදී ගම්කාරය සභාව වශයෙන් ප්‍රචලිත වූ 'ග්‍රාම කමිටුව' මගින් නීති සම්පාදනය ඇතුළු සියළු බලතල ක්‍රියාත්මක කිරීම ආරම්භයේ සිටම දක්නට ලැබුණු සාමාන්‍ය ක්‍රමය විය. ගම්කාරය සභාව හෙවත් 'ග්‍රාම කමිටුව' සාමාජිකයින් හය දෙනෙකුට නොඅඩු සංඛ්‍යාවකින් සමන්විත විය යුතු විය. ගම්කාරය සභාවේ සාමාජිකයෙකු වශයෙන් තේරී පත්වීම සඳහා තිබිය යුතු සුදුසුකම්ද පණතේ දක්වා ඇත.⁴¹ වයස අවුරුදු 25 ට වැඩි තමාගේ හෝ තම භාය්‍යාවගේ නමින් රු. 200 කට වැඩි වටිනාකමින් යුක්ත දේපල අයිතියක් ඇති, සොරකම්, වංචා, ස්ත්‍රී දූෂණ වැනි වැරදි වලට උසාවියෙන් දඬුවම් ලබා නැති, විෂමාවාරය හේතු කොට කිසිදු රජයේ සේවා තනතුරකින් පහ කිරීමකට ලක්වී නැති, කෙනෙකුට ගම්කාරය සභාවේ සාමාජිකයෙකු වීමට පුළුවන. මෙසේ තෝරාගනු ලබන කමිටුවේ ආයු කාලය අවුරුදු 3 ක්වූ අතර, එම කාලය අවසානයේදී යළිත් වරක් ඒජන්තවරයාගේ ප්‍රධානත්වයෙන් පෙර පරිදිම ප්‍රසිද්ධ රැස්වීමක් කැඳවා කමිටුවක් තෝරාගත යුතුවිය. ගම්කාරය සභාවේ සියළු තීරණ වැඩි දෙනාගේ කැමැත්ත අනුව ගත යුතුවිය.

ගමේ පාරවල්, ඒ දඬු, පාලම්, අම්බලම්, අනාථ නිවාස, ළිං, නාන ස්ථාන, වෙළඳපොලවල් ආදියට පොදු අවශ්‍යතා ඉටුකිරීම සඳහා වූ ඉදිකිරීම් සහ නඩත්තු කටයුතුද පාසැල් සඳහා ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීම හා නඩත්තු කිරීමද, වනපෙත් ආරක්ෂා කිරීමද, ගවයින් ඇති කිරීමට අදාල සියළු කටයුතුද, ඉඩම් අයිතිය හා හුක්තිය නිරවුල් කිරීමේ කටයුතු ද රා අරක්කු නිපදවීම, භාවිතා කිරීම සහ ඒ හා සම්බන්ධ අනතුරු පිළිබඳ කටයුතුද,

අසහ්‍ය වචන භාවිතා කිරීම, සුදු කෙලීම, කුකුල්පොර, කරත්ත තරඟ වැනි කටයුතුද, ගම්සභා උසාවියේදී කිසියම් නඩුවක් විසඳීම සඳහා සභාපතිවරයාට සහායවීම සඳහා සිටිය යුතු සාමාජිකයින් සංඛ්‍යාව තීරණය කිරීම සහ පත්කිරීමද, ගමේ යහපත් පැවැත්මට අදාළ සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායයන් අනුගමනය කරවීම ඇතුළු වෙනත් අවශ්‍ය කටයුතුද සපුරාලීම සඳහා වූ නීති සම්පාදනය කිරීමේ බලය ගම්කාර්ය සභාවට තිබුණි.⁴² ගම්කාර්ය සභාව මගින් පනවනු ලබන සියළු අණපනත් ආණ්ඩුකාරයා සහ විධායක මණ්ඩලය අනුමත කළයුතු විය. එසේ අනුමැතිය ලැබීමෙන් පසුව ඒවා පිළිගත් නීති බවට පත්වේ. ඒවා කඩකරන අයට විරුද්ධව නීත්‍යානුකූලව කටයුතු කිරීමට පුළුවන.

ගම්සභා උසාවිය:

1871 ග්‍රාමීය ප්‍රජාව පිළිබඳ පණතේ 4 වැනි වගන්තිය යටතේ ආණ්ඩුකාරයා සහ විධායක මණ්ඩලයට පැවරී ඇති බලතල අනුව දේශ සීමා නියම කරනු ලබන බල ප්‍රදේශයක් තුළ ගම්සභා උසාවියක් පිහිටුවීම සඳහා විධායක මණ්ඩලයේ උපදෙස් යටතේ සභාපතිවරයෙකු පත් කිරීමේ බලයද ආණ්ඩුකාරයා වෙත පැවරී ඇත.⁴³ එසේ පත්කරනු ලබන සභාපතිවරයාට ප්‍රමාණවත් වැටුපක් ගෙවිය යුතුවිය. මෙම පණත මගින් ග්‍රාමීය ප්‍රජාව වෙත පවරා ඇති අධිකරණ බලතල ක්‍රියාත්මක කිරීමේ බලය ආණ්ඩුකාරයා විසින් පත්කරනු ලබන සභාපතිවරයෙකුගේ ප්‍රධානත්වයෙන් රැස්වෙන ගම්සභා උසාවියට පැවරෙන අතර එම උසාවියේ සභාපතිවරයා සහ තවත් සාමාජිකයන් පස් දෙනෙකුගෙන් සමන්විත විය. එම සාමාජිකයන් පත්කිරීම සඳහා අවශ්‍ය නීති සකස් කිරීම ග්‍රාම කමිටුව හෙවත් ගම්කාර්ය සභාව සතු කාර්යයක් විය. සාමාන්‍යයෙන් ගම්සභා උසාවියේ සාමාජිකයෝ නිත්‍ය සාමාජිකයෝ නොවූහ. කිසියම් නඩුවක් ගම්සභාව වෙත ඉදිරිපත්වූ පසුව එය විසඳීම පිණිස සභාපති වරයාට සහාය වීම සඳහා වූ සාමාජික සංඛ්‍යාව ගම්කාර්ය සභාව විසින් පනවා තිබූ විධිවිධාන වලට අනුකූලව කුසපත් ඇදීමේ ක්‍රමයකින් ගම්කාර්ය සභාවේ සාමාජිකයින් අතුරින් තෝරාගනු ලැබේ. ගම්කාර්ය සභාව විසින් පනවනු ලබන නීති කඩකිරීම පිළිබඳ යුක්තිය විනිශ්චය කිරීමේ බලය ගම්සභා උසාවිය වෙත පැවරුණි. ඒ අනුව පණතේ 21 වන වගන්තියේ සිවිල් 1 සහ 2 ඡේද යටතේ දක්වා ඇති සියළුම සිවිල් නඩු පිළිබඳව සහ 21 වැනි වගන්තියේ අපරාධ 1-5 ඡේද යටතේ දක්වා ඇති සියළුම අපරාධ නඩුද විසඳීමේ බලය ගම්සභාවට පැවරුණි.

ඇතැම් ප්‍රදේශවල ගම්කාර්ය සභාව සහ ගම්සභා උසාවිය යන ආයතන දෙකම පිහිටවූ අතර එවැනි අවස්ථා වලදී ගම්කාර්ය සභාව විසින් පනවනු ලබන නීතිරීති පිළිබඳ අධිකරණ කටයුතු ගම්සභා උසාවියට හිමිවිය. එහෙත් ඇතැම් ප්‍රදේශවල ගම්කාර්ය සභාව පමණක් පිහිටවූ අවස්ථාද තිබුණි. එවැනි අවස්ථා වලදී එම ගම්කාර්ය සභාව විසින් පනවන

ලද නීතිරීති කඩකිරීම පිළිබඳ යුක්තිය විනිශ්චය කිරීමේ කටයුතු සුපුරුදු පරිදි පොලිස් උසාවියට පවරන ලදී.⁴⁴ එමෙන්ම 1856 පණත යටතේ (1867 අළුත් කරන ලද පණත) පනවන ලද නීතියක් කඩකිරීම හේතු කොට එම නඩුව විසඳීම සඳහා ගම්සභාවක් කැඳවිය යුතුවූ අවස්ථාවක එම බල ප්‍රදේශය තුළ 1871 පණත යටතේ පිහිටුවන ලද ගම්සභා උසාවියක් තිබුණේ නම් 1856 පණත යටතේ නියමිත පරිදි ගම්සභාවක් නොකැඳවා 1871 පණත යටතේ පිහිටුවන ලද එකී ගම්සභා උසාවිය වෙත නඩුව භාරදීම පළාත් ඒජන්ත වරයාට කළහැකි විය. එවැනි අවස්ථාවකදී පණත යටතේ නියම කොට තිබූ විධිවිධාන වලට අනුව එම නඩුව විසඳීමට ගම්සභාවට බලය පවරා තිබුණි.⁴⁵

ගම්සභා උසාවිය ඉදිරියේ විනිශ්චය වූ නඩුවකදී වරදකරුවකු වූ අයෙකුට රු. 20/-කට නොවැඩි දඩයක් නියම කිරීමෙන් දඬුවම් පැමිණවීමට බලය තිබුණි. කෙසේ වුවද ගම්සභා උසාවියකින් තීන්දුවක් දෙන ලද නඩුවක් සඳහා ඊට ඉහත උසාවියකට අභියාචනා ඉදිරිපත් කළ හැකි වූයේ දඬුවම් බරපතල වැඩි හෝ විනිශ්චය මණ්ඩලය පක්ෂපාතීව කටයුතු කළ බව සනාථ කළහැකි අවස්ථා වලදී පමණි. නීතිරීති ප්‍රශ්න කිසිවක් මුල්කොට අභියාචනා ඉදිරිපත් කළ නොහැකි විය. මන්දයත් පණතේ අරමුණ වන්නේ කිසියම් ප්‍රජාවක් පාලනය වීම සඳහා අවශ්‍ය නීතිරීති සම්පාදනය, ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ යුක්තිය විනිශ්චය කිරීම යන කටයුතු සියල්ල ප්‍රජාව වෙතම පැවරීම වූ බැවිනි. එහෙයින් ග්‍රාමීය ප්‍රජාව පිළිබඳ වූ මේ පණත ක්‍රියාත්මක කොට තිබූ කිසියම් බල ප්‍රදේශයක ගම්සභා උසාවියක් තිබියදී එය ඉදිරියට යා යුතු නඩුවක් කිසිවෙකු විසින්වත් පොලිස් හෝ දිස්ත්‍රික්ක වැනි උසාවියකට ඉදිරිපත් කොට තිබුණහොත් ගාස්තුවටද යටත් කොට ඒ නඩුව ගම්සභා උසාවිය වෙත යැවිය යුතු බවද පණතින් නියමකොට තිබුණි.⁴⁶

මේ අන්දමට 1871 පණතින් ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කරන ලද ග්‍රාමීය ප්‍රජා පාලන ක්‍රමය බැලූ බැල්මට නම් ඉතාමත්ම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී මුහුණුවරක් ගනී. එහෙත් ක්‍රියාත්මක වීමේදී පණත ක්‍රියාත්මක කිරීමේ රැස්වීම් කැඳවීමේ පටන් නීතිරීති සකස් කොට ක්‍රියාත්මක කිරීම දක්වා ගම්කාරය සභාවේ ප්‍රධාන්තවය දරන්නේ ඒජන්ත, උප ඒජන්ත හෝ ඔවුන්ගේ නියෝජිතයකු වැනි රජයේ නිලධාරියෙකු වූ බැවින්ද ගම්සභා උසාවියේ සභාපති පත්කරනු ලබන්නේ ආණ්ඩුකරෙයා විසින් වූ බැවින්ද ප්‍රජා ස්වපාලනයක් වෙනුවට රජයේ බලපෑම් බෙහෙවින් ක්‍රියාත්මක වීමට ඉඩ තිබුණි. එහෙත් 1856 පණත පැනවූ අවස්ථාවේ අත්දැකූ පරිදි ගම්වැසියන්ට පමණක් හෝ නිලධාරීන්ට පමණක් හෝ මේ කාර්යය පැවරිය නොහැකි තත්ත්වයක් තිබුණ බැවින් දෙපක්ෂය හවුලේ ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන ක්‍රමයක් සකස් කළයුතු විය. ඒ අනුව ගම්කාරය සභාවේ මෙන්ම ගම්සභා උසාවියේද රජයේ නිලධාරියෙකු සිටි නමුත් ඒ සභාපති වශයෙන් වූ අතර ඔහුට තිබුණේ තීරක

ජන්දය පමණි. ඒ අනුව බලන කල දේශීය ප්‍රජා ස්වපාලන ක්‍රමය ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමේ පියවරක් වශයෙන් 1871 පණත ඉතා වැදගත් සන්ධිස්ථානයක් සේ සැලකීමට පුළුවන.

1871 පණත මගින් ප්‍රතිස්ථාපනය කරන ලද ග්‍රාමීය ප්‍රජා පාලන ආයතන අතුරින් මහජනතාවට වඩාත් සමීප වූයේ එදිනෙදා ඔවුන්ගේ කටයුතු වලට සම්බන්ධවූ ගම්කාර්ය සභාවයි. ගම්සභා උසාවිය තවත් උසාවියක් පමණක් විය. ඒ අනුව ඉදිරි කාලයේදී ග්‍රාම පාලන කටයුතු වලදී ග්‍රාමීය ප්‍රජාවට ස්වපාලන බලතල ලබාදීම සඳහා සුදුසු පළාත්පාලන ආයතනයක් වශයෙන් කාගේත් අවධානය යොමු වූයේ ග්‍රාම කමිටුව හෙවත් ගම්කාර්ය සභාව වෙතය.

1871දී ප්‍රතිස්ථාපනය කරන ලද ග්‍රාමීය ප්‍රජාව පාලනය කිරීම සඳහා වූ මෙම සැලසම 19 වැනි සියවසේ අවසාන කාර්තුවේදී සහ 20 වැනි සියවසේ දශක අටක් පමණ තිස්සේ වරින්වර සංශෝධනය වෙමින් කාලෝචිත පරිදි සකස් මේන් ක්‍රියාත්මක විය. ගම්කාර්ය සභා සම්බන්ධයෙන් 19 වැනි සියවස අවසාන කාර්තුවේදී සිදුකරන ලද වැදගත් සංශෝධනයක් වූයේ 1881 අංක 34 දරණ ග්‍රාමීය ප්‍රජාව පිළිබඳ පණත මගින් ගම්කාර්ය සභාවේ සභාපති තනතුර සඳහා නිල බලයෙන් ප්‍රධාන ගම්පතිවරයා පත්කර ගැනීමයි. මෙය ජනතාව අතර අප්‍රසාදයටත් විරෝධයටත් ලක්වූ අතර එවක පටන් පනතේ ක්‍රියාකාරීත්වයද බෙහෙවින් අඩපණ විය. එහෙත් 20 වැනි සියවසේ මුල් දශක තුන ඇතුළත බ්‍රිතාන්‍ය පාලකයන්ගේ දේශීය නායකයින්ගේ සහ විශේෂයෙන් ලංකාවට සර්වජන ජන්ද බලය ලබාදීමට නිර්දේශ කළ ඩොනමෝර් කොමිසමේ දායකත්වය ඇතිව ගම්කාර්ය සභාව නවීන ආකාරයේ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ග්‍රාම පාලන ආයතනයක තත්ත්වයට පත්කර ගැනීමට හැකිවිය.

මේ අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ ඉතිහාසයේ ආරම්භක අවධියේ සිටම දේශයේ අවශ්‍යතා වලට ගැලපෙන පරිදි ආරම්භ වී සකස් වී වර්ධනයවූ ගම්සභාව මූලික වශයෙන් ග්‍රාම පාලනය සඳහා කදිමට ගැලපුන ආයතනයක් විය. එහෙත් අදිරාජ්‍යවාදී අවශ්‍යතා කෙරෙහි ප්‍රධාන අවධානය යොමු කළ බ්‍රිතාන්‍යයන් යටතේ මුලදී එය නොසලකා හැර දැඩි සංකේන්ද්‍රගත නිලධරවාදී ආණ්ඩු ක්‍රමයක් සංවිධානය කරනු ලැබීය. එහෙත් දෙමාපියන් දරුවන් රැක බලා ගන්නා ආකාරයට මෙරට රජවරුන් ගැමි ජනතාවට ඉතා සමීපව සිට ඔවුන්ගේ සුභසාධනය සලසා දුන් පාලන ක්‍රමයට හුරු පුරුදුව සිටි ලාංකික ජනතාවට එම දැඩි සංකේන්ද්‍රගත, නිලධරවාදී පාලන ක්‍රමය ගැලපුනේ නැත. නිදහස්, සෞචරී, සරල, වාමි ජීවිත ගත කළ ගැමි ජනතාව පුරුදුව සිටියේ ස්වංපෝෂණය, ස්වපාලනය මගින් ස්වකීය අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමටය. එහෙයින් අධිරාජ්‍යවාදී පාලකයන්ගේ අළුත් ආයතන හෝ අළුත් ක්‍රම මගින් ඔවුන්ට ස්වයංපෝෂණය හෝ ස්වයංපාලනය ඉගැන්වීමේ අවශ්‍යතාවන් නොවීය. ඒ තත්ත්වය වටහාගත් ඉංග්‍රීසීන් මෙරට ග්‍රාම පාලනය සඳහා ඔවුන්ගේ අළුත් ක්‍රම සහ ආයතන වලට වඩා දේශීය ආයතන උචිත බව අවබෝධ කර ගැනීම හේතු කොට 19 වැනි සියවසේ මැද භරියේදී දේශීය ග්‍රාම පාලන ක්‍රමයට නව පණක් ලබාදුන් බව පැහැදිලිය.

සටහන්:

1. Goonasekara, R. K. W. - **Ceylon Journal of Historical and Social Studies**, Vol.1, 1958, P. 139
2. Knox, Robert - **An Historical Relation of Ceylon**. (Dehiwala.)P. 181
3. D' Oyly, John - **A Sketch of the Constitutition of Kandyan Kingdom**, 2nd Edition (Dehiwela)PP 42-43
4. පීරිස් .ඳල්ස්-සිංහල සමාජ සංවිධානය (කොළඹ 1964) 148 පිටුව
5. Goonasekara, R. K. W.-Opcit, P. 140
6. Pieris, P.E.- **Sinhale and the Patriots 1815 - 1818** (Colombo 1950) PP. 223 - 224
7. Mendis, G.C. **Colebrook Cameron Papers**, Vol. II. p.a223 - 1818 Kandyan Convention section 10
8. Goonasekara, R. K. W.- Opcit, pp. 138-254,
Mendis, G.C .- Opcit. Vol.I, p. 1827
9. Mendis, G.C. - Opcit, Vol.I, p. 28, Foot Note A
10. Ibid, p. 28
11. De Silva, CoIvin, R. **Ceylon under the British Occupation**, Vol. 2 P. 578
12. De Silva, K. M. -Editor - in - Chief - **History of Ceylon- University of Ceylon**, vol. 3 (Colombo 1973, p.218)
13. SLNA, 5/35, Despatch from Governor Torrington to Sec. of State Earl Grey, No. 91 of 6 May 1848
14. Report of the Committee of the Executive Council on Fixed Establishment of Ceylon, 13 Dec. 1849, p.250 - 254
15. Volume of Speeches and Minutes by Sir Henry Ward (VSMW) - Report on Irrigation by John Baily, 19 Dec. 1855
16. Ordinance No. 9 of 1856 - An Ordinance to Facilitate the Revival and Enforcement of Ancient Customs Regarding the Irrigation and Cultivation of Paddy Lands
17. Ibid, Preamble

18. Ibid Section 3
19. Ibid Section 4
20. Ibid Section 5
21. VSMW- Remarks on plan by R. Power 6 June 1856, P.92
22. SLNA 250 Executive Council Minutes of 18 Feb. 1861 Printed Enclosure - Colonial Sec to Govt. Agents Circular 28 Fed . 1861
23. SLNA 5/43 Despatch From Governor Ward to Sec. of State Laboucher No. 48 of 20 March 1858
24. Ibid
25. Ibid, Enclosure - Report by Baily to Govt. Agent Central Province 25 March 1858
26. Ibid , Enclosure- Address to Governor by the Inhabitants of Badulla
27. Bennet, J. W- **Ceylon and Its Capabilities** (London 1843) P. 55
28. Address Delivered to the Legislative Council of Ceylon by Governor of the Colony Together With Replies of the Council (Colombo 1880) Vol. II, P. 219
29. Skinner, Thomas - **Ceylon.** - P. 234
30. SLNA 6/3526 From Thomas Berwick to Colonial, Sec. 23 June, 1871
31. Samaraweera, Vijaya - Litigation Sir Henry Maine's writings and the Ceylon Village Council Ordinance of 1871. Ceylon Studes Seminas Sevies. No.
32. Hansard, 1871, PP. 52 - 53
33. Ibid
34. Ordinance No. 26 of 1871- Village Communities Ordinance
35. A. R. for 1872 p. 456
Address Delivered in the Legistutive Council, Vol.II, p221
36. Ibid
Ordinance No. 26 of 1871 Section 6
37. Ibid Section 11- Village Committee
38. Ibid Section 20 - Village Tribunat
39. Ibid Section 4

126 19 වැනි පියවසේ බ්‍රිතාන්‍යයන් යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ ග්‍රාම පාලනය

40. Ibid Section 12

41. Ibid Section 13

42. Ibid Section 14

43. Ibid Section 6

44. Ibid Section 20

45. Ordinance No. 10 of 1872 An Ordinance to Empower Police Courts to Try Breaches of Rules Made by Village Committees'

46. Ordinance No. 26 of 1872 Section 22